

T.C. SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL YAPI VE SOSYAL DEĞİŞME
BİLİM DALI

İKTİSAT SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN
EĞİTİM VE YETENEKLİ KIZ ÖĞRENCİLERİN
ÖĞRETMENLİĞE YÖNLENDİRİLMELERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. Amiran KURTKAN
BİLGİSEVEN

Şenay DEMİRCİ 6362

İSTANBUL 1993

**İKTİSAT SOŞYOLOJİSİ AÇISINDAN EĞİTİM
VE
YETENEKLİ KIZ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLİĞE
YÖNLENDİRİLMELERİ**

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	i
GİRİŞ.....	ii
I- EĞİTİM NEDİR?.....	1
A- EĞİTİMİN NİTELİKLERİ.....	5
1. İktisadi Bakımdan Eğitim.....	5
2. Yeteneklerin Seçimi.....	9
3. Sosyal Gelişmenin Etkisi.....	13
4. Cinsiyete Dayalı İşbölümü Anlayışının Tarihi Vetirede Getirdiği Sonuç (feminizm).....	15
5. Sosyalleşme Vetiresi İçinde Anne ve İşgücü Olarak -Okulda ve ailede- Kadının Yeri.....	18
6. Dütnyanın Endüstri Ekonomisinden Bilgi Ekonomisine Geçişi ve Bu Geçiş Vetiresinde Kadın İş Gücünün Yeri.....	24
B- KÜLTÜRÜMÜZDE KADININ YERİ.....	28
II- ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN ÖNEMİ.....	33
A- Şahsiyetin Geliştirilmesi Açısından Önemi.....	35
1. Öğrenciyi Vasıtasız Etkileme Gücü.....	36

2. Kabiliyetleri Keşfetme Gücü.....	37
B- EKONOMİK KALKINMA AÇISINDAN ÖNEMİ..	38
1. Eğitimin Bilgi Üretimi Yönü İle.	39
2. Eğitimin Bilgi Tüketimi Yönü İle	40
C- KÜLTÜR DEĞERLERİNİN AŞILANMASI	
AÇISINDAN ÖNEMİ.....	42
1. Kültür Aşılayan Çeşitli İletişim Araçlarının Etkilerini Düzeltme ve Değerlendirme Rolü.....	44
2. Kültürel Öz Değerlerini Yozlaşmamış Hali İle Aktarılması Rolü.....	48
III- ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE KIZ VE ERKEK ÖĞRENCİLERİN YÖNLENME EĞİLİMİ.....	51
A- Öğrenci Artışları İle Öğretmenlik Mesleğine Yönelmede Artış Eğilimleri Mukayesesı Ve Çıkarılan Sonuçlar.....	58
B- Mukayeselerden Çıkan Sonuçlar.....	62
1. İstatistikî Verilerin Optimum Olma Hali.....	68
2. Uygun Olmayan Dağılımın Doğuracağı Netîceler.....	69
IV- KIZLARIN ÖĞRETMENLİĞE CELBEDİLMESİNİN MİLLİ EKONOMİ VE AİLE AÇISINDAN ÖNEMİ.....	70
A- Millî Ekonomi açısından.....	76
B- Aile ve Aile İçi Ferdi Haklar Açısından.....	78
V- NETİCE.....	82
A- Eğitimin Önemi Selirlenmelidir.....	82
B- Öğretmen Yetiştirme Konusuna Önem Verilmelidir.....	84
C, Millî Eğitim Politikası Oturmuş Hale Getirilmelidir.....	86

BİBLİYOGRAFYA.....

TEZİN ÖZETİ.....

ÖNSÖZ

Çalışmada öncelikle sosyal gelişme, cinsiyete dayalı iş bölümü anlayışının tarihi vetirede aldığı biçim, kadın iş gücünün iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmedeki yeri, bilhassa sosyalleşme vetiresi içinde anne ve işgücü olarak kadının yeri konuları üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede, dünyanın endüstri ekonomisinden bilgi ekonomisine geçişi belirtecek ve geçiş vetiresinde kadın işgücünün yeri ayrıca açıklanacaktır.

Devamında sınırlı bir biçimde kendi karma kültürümüzün kadına ilişkin değer hükümleri ve bunların kadınların işgücüne katılımına ilişkin zaruri yansımaları belirtilecektir.

Daha sonra ülkemizde kadınların eğitim - öğretim faaliyetlerindeki yerini inceleyeceğiz. Kadın işgücünün öğretmenliğe yönlendirilmesi zaruretlerini anlatacağız ve bunun gerçekleşmesi için neler yapılması gerektiğini belirteceğiz. Bu belirlemeler kadınların başka meslekler yerine zorla öğretmenliğe sevkedilmeleri anlamını taşımayacaktır. Fakat yeteneği olduğu halde evde oturan kızlarımızın bu mesleğe yönlendirilmelerinin yaratacağı faydaları ele alacağız.

Çalışmada daha ziyade bu konuda önceden neşredilmiş eserleri inceleyip, yayınlanmış istatistikleri gözden geçirip, değerlendirmesini yapacağız.

GİRİŞ

Toplumların yapılarında önemli değişiklikler meydana getiren olaylar her zaman için mevcuttur. Bu, toplumların düz bir çizgi halinde ilerlemeyip, inişli çıkışlı bir şekilde yaşamayı sürdürdüklerini gösterir. Bu iniş ve çıkışlar olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Toplumlar bünyelerinde bu tür olayları her zaman için barındırmaktadırlar. Şartlar olgunlaştığı zaman bu olaylar kendiliğinden patlak vermekte, ya da belli bir zaman içinde yavaş yavaş oluşmaktadır.

İşte, 1700 lü yılların sonunda gerçekleşen Sanayi Devrimi ' de bu tür olaylardan biri, hem de en önemlilerinden biridir. Çünkü Avrupayı kökünden ve derinden etkilemiştir. Avrupanın toplumsal yapısının değişmesine neden olmuştur. Bu durum beraberinde olumlu ve olumsuz neticeleri getirmiştir. Çünkü toplum hayatına yeni giren unsurların iyice sindirilip kabul edilmesi zamanla olur. Olaylar iyice oturana kadar bazı olumsuzlukların olması normal bir durumdur.

Sanayi Devrimi ile birlikte iş sahalarında kadınların görülmesi de başlamıştır. Bu da zamanla " cinsiyete dayalı iş bölümü " kavramının doğmasına neden olmuştur. Batı bu iş gücünden en iyi şekilde yararlanmaya çalışmıştır. Her ne kadar çalışan kadınların sayısı az da olsa; onlardan yararlanma yoluna gidilmiştir.

Sosyal değişimini gerçekleştiren Batı dünyasında, iş hayatında çalışan kadınların yer alması, değer yargılarını da etkilemiştir. Bu, ilerleme kaydeden toplumlar için kaçınılmaz bir gerçektir. Burada hemen şunu

belirtmek gerekir ki, bu değer yargılarının değişiminin yıkıcı değil, yapıcı bir rol oynaması gereklidir. Yani herhangi bir çatışmanın olmaması gerekmektedir. Bunun için ise maddi ve manevi kültür unsurlarının dengede olması şarttır. Günümüzde ideal yapı olarak arzulanan durum da bundan başka bir şey değildir. İlerlemenin ve değişmenin kaçınılmaz olduğu günümüzde bu dengeyi kurmaya daha çok ihtiyacımız vardır.

Önemli bir nokta olarak bu dengeyi kurarken " kültür adacıkları " diye adlandırabileceğimiz, farklı kesimlerin sayısının çok olmamasına dikkat etmeliyiz. Toplum olarak birliğin sağlanması için bu konu çok büyük bir önem arzeder. Yaşam şekli, eğitim düzeyi, düşünce yapısı ne kadar az ayrılık gösterirse, toplum kalkınması da o kadar çabuk gerçekleşir. Bunun sağlanması da sağlam bir aile yapısı ve iyi bir eğitim sisteminden geçer. Nitekim aile yapısı sağlam olan toplumların devlet yapısı da tam anlamıyla bir sağlamlık arz eder.

Sanayileşme ile birlikte bu durum daha önemli hale gelir. Çünkü artık iş alanında çokça görülecek olan kadın hem ekonomik değerler yaratacak, hem de kendisini geliştirmiş olacaktır.

Sanayileşme hareketi kadar, bu hareketin ayrılmaz parçası sayabileceğimiz şehirleşme ve kitle haberleşme araçlarının gelişmesi gibi değişmelerin gerçekleşmesi de bir toplumdaki yöneticilerin milletlerarası yarışmada kendi toplumlarının ekonomik gelişmesine daha büyük önem atfetmelerini gerektirir. Zira, şurası iyi bilinmektedir ki, İslam ülkelerinde iktisadi geri kalmışlık sosyal uyumsuzluklardan, bunlar da halihazırda ideal kültürü temsil kabiliyeti olmayan değerlerin kısmen haklı sayılabilecek bir biçimde topluma girmesinden ve çok daha önemli ve tehlikeli olarak da tedricen toplumun ortalama fertlerinin kendi asli kültür değerlerini küçümsemelerinden

kaynaklanmıştır. Maalesef, ülkemizin ve insanlarımızın şimdiki durumu tasvir ettiğimiz bu çerçeveye uygun düşmektedir.

1950 ' lerden itibaren hızlanan ve ikinci sanayi ihtilali olarak da adlandırılan OTOMASYON⁽¹⁾ ile üretimde adale gücünün yerini zekâ⁽²⁾ aldı. Gerçekten basit kol gücünün üretim vetiresindeki önemini büyük ölçüde kaybetmesi ile dev teknolojik atılımların Batılı Kapitalist toplumların önünü açması paralellik arz ediyor.

Zekânın, dolayısıyla Aydınların iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmedeki önemini ve yerini çok iyi kavramış olan Batı, eğitime büyük önem vermeye başlamıştır. Okul öncesi eğitimden, okul sonrasına kadar her kademede eğitimin büyük önemi vardır ve de her türlü imkan seferber edilmektedir. Günümüzde kadın iş gücünden Batıda mümkün olduğu kadar daha çok alanda yararlanılmaya çalışılmaktadır.

Ülkemizde durum maalesef yukarıda belirtilenlerin tam aksi mahiyettedir. Kendi kültür değerlerimizin yanlış anlaşılması, yanlış yorumlanması; üstelik bu anlama ve yorumlama yanlışlarının bir kısım sözde Aydın çevrelerde itibar bulması bu hususta rol oynamıştır. " İlim Çinde de olsa gidip alınız ", " İlim müminin yitik malıdır, nerede görse onu alır " değer hükümlerinin Türk toplumunun genişçe bir kesitinde anlaşılacağı yahut yanlış anlaşıldığı görülüyor. Körükörüne Batı taklitçiliği yapmak ne kadar yanlış ise Batıya muhalefeti anlaşılmaz

(1) Orhan Tuna-Nusret Ekin; Otomasyon ve Sosyal Meseleleri, İst. 1970, İst. Üni., İk. Fak. Yayınları.

(2) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Türkiyede Sosyal Çözüm Tehlikeleri; Filiz Kitabevi, İst. 1990, sh. 52.

bir tarzda ilme muhalefet biçimine dönüştürmek de o ölçüde yanlıştır. Tanınmış iktisatçı Paul Samvelson " Taklit takdirin en samimi şeklidir " der.

Prof. David McClelland ' ın ifadesiyle " başarı, bir şeyi popülerlik, iktidar, sevgi veya kâr gayesiyle değil, sırf iyi yapmış olmak için iyi yapmaktır ".(3)

Bu tariftten hareket ederek bizler de başarılı ve ilerlemiş olmak için neler yapmamız gerektiğini düşünmeliyiz. Çünkü McClelland ' ın tarifine göre hareket eden toplumlar başarı sağlar ve kalkınırlar. Yapacağımız işleri kendimiz için değil, toplumumuzun kalkınması için yapmalıyız. Ülkenin kalkınması, ilerlemesi demek, kişi olarak bireylerin ilerlemesi demektir. Bu kalkınmanın temelinde iyi bir eğitim yatıyor. Beşikten mezara kadın-erkek herkese eşit haklar ve imkanlar sağlandığı müddetçe bu ilerleme daha çabuk olacaktır.

Oysa ülkemizde kadın işgücünden yararlanma seviyesi umumi olarak düşük olduğu gibi; bilhassa zarurilik arzeden eğitim-öğretim faaliyetlerinden yararlanma, olması gerekenin çok daha altındadır. Halbuki özellikle kadınların eğitim alanlarından oldukça fazla yararlanmaları ve çalışmaları gerekmektedir. Çünkü geleceğin yetişkin ve yaratıcı ferdi olacak küçük çocuk, ilk izlenimlerini bir kadından yani anneden alacaktır. Anne ne kadar kültürlü ise çocukta o kadar iyi yetişecek demektir. Bu da ülkenin geleceğine etki edecektir.

Çalışmamızda bu konulara dikkat çekecek, değerlendirmeler yapacak ve öneriler getireceğiz.

(3) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Türkiyede Sosyal Çözülme Tehlikeleri, Filiz Kitabevi, İst. 1990, sh. 59.

I- EĞİTİM NEDİR?

Tarihi gelişim içinde toplumların yapılarını incelediğimizde, karşımıza çıkan ve hiçbir zaman değişmediğini gördüğümüz bir gerçek vardır ki, bu da, her toplumun kendine özgü bir eğitim sisteminin olduğudur. İster örgün, ister yaygın eğitim şeklinde olsun, bu çeşitlilik ilk toplumlardan günümüze her zaman karşımıza çıkmaktadır. Her toplum kendi kültürel değerleri içerisinde bir eğitim sistemi oluşturmuş, bu sistem zaman içerisinde değişimlere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Bu da göstermektedir ki, eğitim, toplumlar için vazgeçilmez temel taşlarından en önemlisidir.

Burada dikkati çekmek zorunda olduğumuz bir nokta eğitimin kültürle olan bağlantısıdır. Eğitim ve kültür birbirinden ayrılmaz iki bütündür. İçinde geliştikleri toplumun özelliklerini bünyelerinde barındırırlar. Zaten toplum olmaksızın kültür ve eğitimden söz edemeyiz. Bunlar milletler var olduğu sürece var olacak iki önemli değerdir.

İşte toplumların çokluğu ve her toplumun kendi kültürel özelliklerinden dolayı, eğitimin evrensel bir tanımı mevcut değildir. Eğitim ve kültür, içinde bulunduğu toplumun değerlerine göre tarif edilmektedirler. Ortak olan tek durum, eğitimin gerekli olduğunun her millet tarafından kabul edilmesidir. Ancak yararlanma yolları ile tarifleri farklılık içermektedir. Bu durumda da eğitim sistemlerinin farklı şekilde kendini göstermesi kaçınılmaz bir netice olmaktadır.

Prof. Kurtkan'ın da belirttiği gibi, " eğitimin karakteristikleri dine, siyasi organizasyona, ilmi

inkişafın derecesine ve endüstrinin durumuna bağlıdır. Bu unsurlar zamana ve mekana göre daha kuvvetli veya daha zayıf olabilmektedirler ". Kurtkan eğitimi şöyle tarif eder: " Eğitim yetişkin nesiller tarafından sosyal hayata henüz hazır olmayanlara tatbik edilen bir tesirdir. Gayesi ise, çocukta (veya fertte) hem bir bütün olarak siyasi cemiyetin, hem de spesifik olarak bağlı olduğu hususi meslek çevresinin ondan istediği belirli miktarda fiziki, entellektüel ve moral durumları hâsıl etmek ve geliştirmektir."(1)

Eğitimin tarifini, her bilim kendi bakış açısıyla yapar. Ama değişmeksizin kalan şey, eğitimin kendisidir. Ve her toplum ve kişi için önemli oluşudur.

Eğitim, bütün milletlerin kalkınması, ilerlemesi ve devam etmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Mümtaz Turan bunu çok güzel bir şekilde ifade etmiştir: " Bugün medeni, ileri bir millet demek, hakiki ilme, ilmi zihniyeti ve bunlarla donatılmış olarak yetişmiş aydınlara sahip toplum demektir. Çünkü eğitim, görünüşte hiçbir üretim faaliyetinde bulunmamasına rağmen onun en önemli aracı olan ve toplumda her alanın, her teşkilatın; her kurumun temelini teşkil eden insan unsurunu yetiştirmektir. " (2)

Eğitimi kalkınmanın temel unsurlarından biri olarak gören Fındıkoğlu da Mümtaz Turhan ve Amiran Kurtkan Bilgiseven gibi, onun bütüncü bir görüşle, toplumun ve kültürün bütünü içinde ele alınıp incelenmesi ve ona göre düzenlenmesi gereği üzerinde durmaktadır. (3)

- 1) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları, Genişletilmiş 3. Baskı, Divan Yayınları, sh. 15, 16, İst. 1982.
- 2) Mümtaz Turhan; Maarifimizin Ana Davaları ve Bazı Hal Çareleri, Önsöz, Yağmur Yayınları, İstanbul 1980.
- 3) Nevin Güngör; Kültür-Eğitim-Dil Üzerine Görüşleri İle Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991, sh. 57.

Eğitim yalnızca bir milletin kalkınması işlevini, yapmaz. Aynı zamanda sosyal ve kültürel alanda da değişimine, gelişimine katkıda bulunur. Çünkü sosyal gelişmenin en önemli unsurudur. Bunu sağlayacak olan da okul ve aile içi eğitimidir. Belirli kişilerin eğitilmiş olması yetmez. Yalnız toplumun bir kesiminin değil bütün toplumun eğitimden yararlandırılması gerekmektedir.

Ünlü Türk düşünürü Ziya Gökalp eğitime şu şekilde bakmıştır: Eğitim denilince akla evvela aile ve okul gelmekte, çocukların sosyalleştirilmesine yani toplumsal nitelik kazanmalarına yardım eden bir kurum düşünülmemektedir. Eğitim görevini yapan bir topluluk olarak okulu ve aileyi Gökalp da düşünmekte fakat bu görevi yüklenen daha geniş bir varlık olarak toplumu ve toplumda yaşayan kültürel mirası görmektedir.

Gökalp bu açıdan hareket ederek, açık bir şekilde eğitimi şöyle tanımlıyor: " Bir kavmin vicdanında yaşayan kıymet hükümlerinin toplamına, o kavmin kültürü denilir. Terbiye bu kültürü, o kavmin fertlerinde ruhi melekeler haline getirmektir ". (4)

Eğitimin tanımından, kıymet hükümlerinin ruhlarda melekeler haline gelmesi kastedildiğine göre, kıymet hükümleri ferdi ruhları eğitici bir özellik kazanır. Ve eğitimin kendisi olarak ortaya çıkar. Bu sebepten Gökalp eğitimin temel taşlarından biri olarak milli buhranları görmektedir. Fakat geniş manada eğitim kültürün bir yansımasıdır. Ona göre toplumda modern eğitimin olması,

4) Hikmet Yıldırım Celkan; Ziya Gökalp'in Eğitim Sosyolojisi, MEB Yayınları, İst. 1990, sh. 49-50.

5) A.g.e. sh. 51

o toplumda modern bir kültürün bulunmasına bağlıdır. Modern kültür ise modern bir toplum olan " millet " te bulunur. Şu halde modern eğitim de ancak millet'te bulunur. (5)

Gökalp eğitimi fertlerin milli kültüre intibakı şeklinde tarif etmiş ve ona zaruri olarak milli sıfatını eklemiştir. (6)

Ziya Gökalp'in eğitimin milli olamış gerekliliği fikri günümüzde kendisini açıkça göstermektedir. Milli eğitimimizin arayış içerisinde olması bunun en güzel örneğidir. Eğitim sistemimiz, Tanzimatın etkisinden dolayı uzun zamandır Fransız eğitim sisteminin etkisinde kalmış, günümüzde artık çökme safhasına gelmiştir. Şimdi kendi kültürümüzün özelliklerini taşıyacak bir eğitim sistemi arayışı içindeyiz. Bu durumun geç de olsa farkına varılması güzel bir olaydır. Fakat arayışlar sırasında temelden bir başlangıç olmadığı için bir bocalama yaşanmakta ve öğrenciler zorlanmaktadırlar.

A- EĞİTİMİN NİTELİKLERİ

Eğitimin tanımında görülen çeşitlilik, eğitimin niteliklerinde de farklılık gösterebilir. Ama yinede hemen hemen her ülkede eğitimin genel olarak üç temel amacı olduğunu söyleyebiliriz:

" a- Eğitimin birinci temel amacı, milli kültürün devamlılığını sağlamaktır. Bu amaç milli ve manevi değerlerimizin genç nesillere en doğru ve çarpıtılmamış yorumlarla öğretilmesini gerektirir.

b- Eğitim faaliyetlerinin ikinci temel amacı, eğitimin sosyal gelişme ve ekonomik büyüme için bir vasıta olarak kullanılmasıdır.

c- Eğitim faaliyeti ile güdülmesi gereken üçüncü temel amaç, milli kültür değerlerimizle sosyal gelişme ve ekonomik büyüme gayeleri arasındaki intibak potansiyelini ve bunun ne ölçüde realize olduğunu göstermek ve realizasyon imkanının arttırılmasını sağlayıcı tedbirlere göre çizilmiş bir eğitim stratejisi uygulamaktır ". (7)

Bu üç temel amaç bize bütün bunların üzerinde önemle durulması gerektiğini göstermektedir: Taklitçi bir eğitim sisteminden çok, kendi değerlerimizi dışlamayan, içine alan, geçmişimizden bağımızı kopartmayan; ama bilimsel ve teknik gelişmelerden de uzak kalmayan, bunları dışlamayan bir eğitim sistemi oluşturmamız gerekmektedir. İşe önce kendimizi tanıyarak başlamalıyız. Toplum yapımızı tanımalı ve bu toplumun beklentilerini çağımızla kopmadan yerine getirmeye çalışmalıyız.

1. İktisadi Bakımdan Eğitim:

Eğitimi, sadece eğitim olarak ele almak tek yönlü bir yaklaşım olup eksik olduğundan, en önemli

7) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Türk Dünyası Araştırmaları, S.41, Nisan 1986, sh.1, İstanbul, "Milli Eğitim Stratejimiz Nasıl Olmalıdır?"

özelliklerinden biri olan iktisatla beraber ele alıp değerlendirilmek gerekmektedir. Çünkü eğitim, yalnız sosyal gerekliliği ile değil, bir yatırım unsuru olarak ekonomik gerekliliği ile de ülkenin ve milletin geleceğini etkilemektedir. Eğitimin bu yönü, bu alana kaydırılan kapital fonlarını etkilemektedir. Nitekim yaratıcı zihni kapasitenin ortaya çıkarılması için yapılması gerekli olan, eğitimin bütün vatandaşlara ulaştırılmasının sağlanmasıdır. Bu da belli bir yatırım hacmini şart koşar. İşte eğitimin iktisadi önemi burada yatar. Sırf okul yapmış olmak için okul yapmakla iş bitmiyor. Önemli olan yapılan bu okullarda yetişen beşeri kapitalin ileride yaratıcı ve verimli bir iş gücü olarak toplumdaki yerini almasının sağlanmasıdır. En önemli olarak da bu okullarda çalışabilecek kapasitede verimli, iyi eğitilmiş gerekli bilgilerle tam anlamıyla donatılmış eğitimcilerin olması gerekmektedir. Öğretmen tam anlamıyla donanmış, yetişmiş olmalı ki öğrenciye vermesi gerekeni versin, öğrenci aldığı bilgileri gerektiği yerde ve zamanda yerine göre kullanabilsin.

Eğitim yatırımlarının doğru yapılması, beraberinde diğer yatırımların da sağlıklı olarak yapılmasını gerektirir. Konular birbirinden farklı olsa da yatırımlar ister istemez birbirini etkilemekte, birbirini tamamlamaktadır. Bu çerçevede içinde ise eğitim bütün yatırımların temelini oluşturmaktadır. Bir ülkede eğitimin kalitesi ülkenin gelişmesiyle kendini göstermektedir.

Eğitim bütün konulara temelinden eğilince toplum sağlıklı bir gelişme kaydeder. Bütün insanların ortak düşüncesi bundan ötürü eğitimin her şeyin temeli olduğu konusunda birleşmektedir.

Sanayi devrimi ile birlikte, iş hayatında da büyük değişimler çoğalmış ve günümüzdeki şeklini almıştır. Artık vasıfsız işçi istenmemektedir. Daha doğrusu teknolojik ilerlemeler belirli bir bilgi donanımını gerekli

kılmaktadır. Günümüz teknolojik düzeni, bu teknolojiyi kullanacakların bilgili olmasını şart koşuyor.

İşte bunun içindir ki teknolojik ilerlemeler ve iyi bir eğitim düzenine gelişmiş ülkelerde rastlamaktayız. Çünkü eğitim boş zamanı, boş zaman teknolojik ilerlemeyi, bu ilerleme de insan emeğinden tasarruf edip insanların daha fazla bölümünün eğitime yönelmelerine yol açmaktadır. Gelişmemiş ülkelerde insanlar, çalışmak zorunda olduğundan dolayı eğitime gerekli zamanı ve imkanı ayıramamaktadırlar. Eğitim sistemleride ihtiyacı karşılayacak düzeyde bulunmamaktadır.

Bundan dolayı, gelişmeyi hızlandırmak ve insan emeğinden gerektiği gibi yararlanmak için yapılacak eğitim yatırımları iktisadi bakımdan büyük önem taşımaktadır.

Okulların çoğaltılması durumunda, genel eğitim veren okullar yerine, mesleki ağırlıklı okulların yapımına hız verilmesi, ülke ekonomisi açısından daha büyük bir önem arz eder. Nitekim, sanayi toplumundan Bilgi toplumuna doğru bir gidiş söz konusudur. Bu da günümüzde yeni bazı sahaların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu alanlar buralarda çalışacak olanlar için en az lise mezunu olma yükümlülüğünü getirmektedir ki yakın bir zamanda bu da yetersiz kalacaktır. Artık kaliteli ve yaratıcı işgücünün oluşmasının şart olduğu görülmektedir. Yatırımların bu yönde olması çok önem taşımaktadır.

Bu yatırımların yapılması ile birlikte iki hedef arasında da denge sağlamak gerekmektedir:

" a- Fertlerin kendilerini geliştirme hususundaki taleplerini karşılamak ve,

b- Umumi İktisadi ve sosyal gelişmeyi sağlamak üzere cemiyetin eğitimle ilgili ihtiyaçlarını

temin etmek. " (8)

Böylece öğrencinin hem kendi isteğine, hem de ülkede ihtiyaç duyulan mesleklere yönlendirilmesi durumu söz konusudur. Burada en önemli görev öğretmene düşmektedir ki bu da yeteneklerin seçimidir. Anne-babadan sonra öğrenciyi en iyi tanıyan öğretmen bu konuda en yetkili durumdadır.

Eğitimin iktisadi olarak üretim ve tüketim özellikleri bulunmaktadır. Çünkü eğitimin üretim aşamasında, öğretme ile birlikte verimlilik artışı meydana gelecektir. Yetenekler keşfedilir, bilgi yeni nesillere aktarılır, ilmi araştırmalar artar. Böylece yaratıcı bir beyin ordusu oluşturulmuş olur.

Eğitimin tüketim aşamasında ise, maddi anlamda anladığımız bir tüketim söz konusu değildir. Yararsız tüketim değil, alınan bilgiler tüketmek sonucu yeni bir şeyleri ortaya çıkarma, yaratma devresi başlayacaktır. Öğrenilen bilgilerin yeniden üretmek amacıyla kullanılması, iktisadi deyimle tüketme işidir. Önce öğrenilecek, öğrenilen bilgiler birleştirilecek, araştırmalar yapılacak ve üretmek amacıyla kullanılacaktır. Bilgi bu amaçla kullanılmış olup, havada kalmayacak, boşa gitmeyecektir.

Eğitim yatırımlarına bu açıdan yaklaşmalı ve bu yatırımların gelecekte neler verebileceği hesaplanmalıdır.

Bu durumu ülkemiz için ele alacak olursak; ülkemiz oldukça kalabalık genç nüfusa sahiptir. Bu geniş kütle içinde eğitimden gereği gibi yararlanamayan

(8) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Eğitim Sosyolojisi, TDAV Yayını, sh. 78, İstanbul 1987.

yetenekli beyinler mevcuttur. Aşmamız gereken mesleki okullara bu tür kişilerin girmelerini sağlamak, gelecek için önemli bir yatırım olacaktır. Tabii bu arada göz ardı edemeyeceğimiz bir konu vardır ki, ülkemizde hala söz konusudur. Tarım bölgelerimizde ilkököl sonrası eğitim kurumlarına yollanmayan, okutulmayan kız çocukları vardır. Bu kız çocuklarının, özellikle öğretmenlik yeteneği olanlarının bu alanda eğitime tabi tutulmaları hem onlar, hem ülkemiz, hemde gelecek nesillerimiz için olumlu olacaktır. Çünkü çocuk ilk izlenimini anneden alır, yani bir kadından. Öğretmen olarak da bu özellik kullanıldığı zaman hem kişiler hem de öğrenciler için olumlu bir sonuç ortaya çıkabilir.

2- Yeteneklerin Seçimi:

Öyle bir çağda yaşamaktayız ki, bu çağ " HIZ " kavramının en etkin olduğu dönemdir. Bu kavramı toplum üzerindeki her türlü değişim için kullanmak mümkündür. Üstün sanayileşmeye giden ülkelerin olduğu dünyamızda, bu değişime ayak uydurabilmek, bu hızı yakalamakla mümkündür. Bu hız sadece ülkelerin teknolojilerinin ilerlemesini göstermiyor. Teknolojiyle birlikte değişimin hızından etkilenen bir kütle vardır ki, insandır. İnsanların, ruhlarında meydana gelen değişmedir. Değişim hızı insanların psikolojik olarak da değişmelerine yol açmaktadır.

Çağımızın bu durmak bilmeyen gelişme hızını " yetenekler " le yakalamak mümkündür. Bunun için de yetenekli kişilerin seçimine önem vermeliyiz.

Toffler, değişimin hızı konusunda şu açıklamayı getiriyor: " Geniş anlamdaki bilimsel, teknolojik ve sosyal değişim hızı, bireyin yaşamındaki etkisini,

hızlanan yaşamın aracılığıyla gerçekleştirir. İnsan davranışlarının önemli bir bölümünü güdüleyen yaşam hızından yana olmak ya da ona karşı çıkmak eylemdir. Bu kuralın kavranamamasının nedeni, eğitim ve psikoloji dallarında, insanları üstün-sanayi toplumuna hazırlayabilecek yeterliğinin olmayışıdır. " (9)

Gelişimini tamamlamış ve ileri sanayi ülkesi durumuna gelmiş ülkeler bu hızı çok iyi değerlendirmektedirler. Daha doğrusu kendi kendileri ile yarışıyor, en güzeli, en mükemmeli yaratmaya çalışıyorlar. Bu kadarı yeter demiyor, daha iyisi için çalışıyorlar. Bunda da hiç kuşkusuz yetenekli kişilerin desteklenmesi ve her türlü imkanın kendilerine sağlanması rol oynuyor.

Kişi, yaşamını sürdürmek, daha rahat olabilmek, daha da önemlisi yaşadığı çağa ve topluma ayak uydurabilmek için belli bir bilgi donanımına sahip olmalıdır. Bu da eğitime bağlıdır hiç kuşkusuz. İngiliz filozofu Francis Bacon " Bilgi kuvvettir " demekle sanki çağımızı anlatmış, dile getirmiştir. Bilgi, yaratmayı, ilerlemeyi, teknolojiyi sağlar. Bilgi, bilgiyi artırır. Bilgi bakımından önde olan güç bakımından da önde demektir. Teknoloji açısından önde bulunmak da etkinliği beraberinde getirmektedir.

Dikkat edilmesi gereken bir konuda, bunların gerisinde iyi bir eğitim sistemi oluşudur. Bunu bütün gelişmiş ülkelerde görmekteyiz. Eğitim yatırımlarının ileriye dönük ve akılcı olmalarının yanında yetenekli ve zeki kişilerin eğitimden çok iyi yararlandıkları görülmektedir. Bizim yapmamız gereken de budur. Akılcı ve oturmuş bir eğitim sistemi geliştirmek, yeteneklerin seçimini yerinde yapmak, bunun için de en azından

(9) Alvin Toffler; Gelecek Korkusu-Şok, Çev: Selami Sargut, Altın Kitaplar Yayınevi, 3. Baskı, sh. 45-46.

ilkokul eğitimini her kesime ulaştırmak durumundayız.

Nitekim her kişinin zihin kapasitesi aynı değildir. Bu farklılıklar göz önüne alınıp, eğitimin bunlara göre ayarlanması gerekiyor. Anlama yeteneği yetersiz olanlarla, normal zekâlı ve üstün zekâlıların aynı tür eğitimden geçirilmeleri doğru olmaz. İlkokul eğitimi sırasında bu farklılıklar ortaya çıkarılıp, bundan sonraki eğitim yaşamına daha verimli ve güvenli bir şekilde devamın sağlanması gerekiyor. Bundan dolayı, her kesime verimli olacak şekilde ilkokul eğitimi görmeleri sağlanmalıdır.

Asıl sorun bundan sonra başlamaktadır. Çünkü öğrencilerin kendi yeteneklerine göre olan eğitimden geçme sorununu ele almak gerekmektedir. Bu seçimler ülkenin kalkınmasına olumlu yada olumsuz etkileri beraberinde getirecektir çünkü. Öğrencilerin büyük çoğunluğu istekleri doğrultusunda yaptıkları mesleki seçimlerden dolayı, işsiz kalma ya da o eğitimle ilgili olmayan mesleklerde çalışma durumunda kalabilmekte, bu da büyük bir ekonomik zorluk ve zaman kaybına yol açmaktadır.

İşte önemli olan, bu yeteneklerin ve isteklerin hem kişi hem de ülke için en iyi ve yararlı olacak şekilde değerlendirilmeleridir. Öğrenciler bu konuda her zaman yönlendirilmek durumundadır.

Öğrencilerin belli branşlara kaydı her ülke için kendi ihtiyaçlarına göre olmalıdır. Ekonomik zorunluluklar bunu şart koşturmaktadır. " Öğrencilerin anlayış tarzlarına göre hangi gruba girdiklerinin ve bu bakımdan kendilerine tatbik edilmesi gereken öğretim metodlarının nasıl olması gerektiği hususunun tesbiti de ülkelerin sosyal bünyelerine göre değişen farklı neticeler verebilir. Bu bakımdan öğretim metodlarının tayini için yapılacak araştırmalar dahi her ülkenin kendi

hususiyetlerine göre yürütülmelidir. " (10)

Her konuda olduğu gibi eğitim konusunda da taklitçilikten uzak durmak zorundayız. Taklit bir yere kadar gider, ama ortaya hiçbir şey koyamadığından bir yerde tıkanmak zorunda kalacaktır. Bu durumda yeniden birşeyleri taklit etmek durumunda kalınacaktır. O zaman yapmamız gereken iş nedir? Bu soru üzerinde özellikle durup düşünmek zorundayız. Çünkü, diyoruz ki, kendi özelliklerimize göre sistemleri oluşturmalıyız. Ama bu demek değildir ki kendi içimize kapalı kalıp, dışımızdakileri dikkate almıyacağız. Hayır tam tersini yapmalıyız. Kendimizi unutmadan, çevremizdekilere dikkatle bakarak, bize yakın olanları taklit etmek suretiyle değil, kendimiz yaparak ortaya bir şeyler koymak durumunda olmalıyız. Bunun en güzel örneğini hiç kuşkusuz Japonya vermektedir. Kendi geleneklerine öyle sıkı sıkı yapışmışlar ki, II. Dünya Savaşı sonrasında bile kolay bırakmamışlar, yine geleneklerine bağlı kalarak değişiklikler yapmışlardır. Japonya eğitim sisteminde de aynı disiplini sürdürmüş ve günümüzün teknoloji devi olarak kendini göstermiştir. Japonlar geleneklerine bağlılar, ama zamandan da kendilerini soyutlamıyorlar. Her konuda olduğu gibi muhafazakârlık konusunda da karşımıza yine eğitim çıkmaktadır. Yine herşey eğitim yoluyla halledilmektedir. Her iyi sonuç eğitimden en iyi şekilde yararlanmakla gerçekleştirilmektedir.

Eğitimden en verimli şekilde yararlanmanın yolu, eğitimin üst basamaklarına layık olanları oraya almaktır. Bunun için de, meslekleri, en iyi yapacakların mesleğe seçilmesinin sağlanması gerekir. Bu seçimi yapacak olanlar da hiç kuşkusuz öğretmenlerdir. Kişiyi ailesinden sonra en iyi şekilde öğretmeni tanıyıp, gözler. Bundan dolayı, öğretmenlerin, bu önemli görevi

(10) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Eğitim Sosyolojisi, sh. 86, 4. Baskı, İst. 1987.

yerine getirecek kişiler olarak, çok iyi yetiştirilmiş ve bu mesleği gerçekten severek yapan kişiler olmasına dikkat edilmeli ve her türlü imkân onlara sağlanmalıdır.

3- Sosyal Gelişmenin Etkisi:

Toplum, zamanla değişen bir organizasyondur. Aslında, değişme toplumun kaçınılmaz belirgin özelliklerinden biridir. Değişme, sosyal realitenin dokusunda vardır ve bu dokuda meydana gelir. (11) Hiç bir toplum kendi içine kapanık değildir. Bilerek yada dış etkilerle kendini değiştirmek ya da yenilemek durumunda kalmaktadır. Özellikle günümüzdeki yayınlar ve iletişim araçları sayesinde dünyamız iyice küçülmüş, etkileşim artmıştır. Bu da, daha önce belirttiğimiz gibi çağımızın hızından kaynaklanmaktadır. Bizim dışımızda gelişen olaylara ve değişimlere kendimizi kapatamayız. Her türlü gelişim ve değişime hazır olmak, kendimizi hazırlamak durumundayız. Çünkü bu etki, aniden olabileceği gibi, zaman içinde farkında olmadan yavaşça bizi sarabilir. Çağımızın değişimleri hiçbir toplumun etkisinden kurtulamayacağı değişimlerdir. Önemli olan, bu etkileşim sırasında kendi kültürel özelliklerimizi kaybetmemeye durumudur. Kendimiz yok olmadan, değişimi kendimize uydurmak durumundayız. Sözünü ettiğimiz değişme, bizi ileriye götüren bir gelişme olmalıdır. Değişim olumlu olursa toplum gelişir. Maddi-manevi yönden dengeli bir ilerleme sağlanmalıdır. Bu denge sağlandığı zaman, toplum her açıdan büyümeye açık hale gelir ve toplumda bir bütünleşme söz konusu olabilir. Bu tür

(11) Prof. Dr. Ali Özgüven; " Sosyal Değişme ve Sosyal Gelişme ", Sosyal Siyaset Konferansları, Otuzikinci Otuzüçüncü Kitaplar, Fakülteler Matbaası, sh. 165, İst. 1983.

toplumlarda fertlerin yaratıcılığı ve verimliliği de artacaktır.

Değişimden en çok ve çabuk etkilenen grup çocuklar ve gençlerdir. Yapıları gereği değişimi daha kolay ve hemen kabul edebilecek durumdadırlar. Hayat anlayışları, beklentileri ve yapmak istedikleri henüz yeni yeni oluşmaya başlamış durumdadır. " Çocuklarımızı çevreleyen sosyal şartlar ve toplumumuzun sosyal yapısı devamlı ve sür'atli bir değişme vetiresi içindedir. Çocuklarımızı etkileyen bu değişmeler aynı zamanda onlar vasıtasıyla yarınki toplumu şekillendirecek faktörleri oluşturmaktadır. Çocuklar bugünkü sosyo-kültürel hareketliliğin tohum ve aşılarını almakta ve yarınki toplumda bunların dal ve meyvalarını vermeye aday olmaktadır.

Türkiye'de hızlı sosyal değişme ve hareketlilik birçok alanda eski dengeleri sarsmaktadır. Yeni dengeler ve uyumlar teşekkül edinceye kadar problemler varlıklarını hissettireceklerdir. Çok çeşitli siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik meselelerin kaynaştığı bir ortamda, pusula ibresinin daima bir yönü göstermesi gibi, esas unsuru çocuklar ve yetişenlerin sorunlarını daima göz önünde tutup isabetli çözümlere kavuşturacak olursak yarınki toplumu en sağlam temellere oturtmuş oluruz. Çünkü diğer bütün meseleler gelecekte iyi yetiştirilmiş ve eğitilmiş nesiller, yani bugünkü çocuklar tarafından, onların güçlenmeye aday temiz elleriyle çözümlenecektir. " (12)

Gelecek gençlerin ellerinde. Bundan dolayı onların eğitimine büyük önem vermek durumundayız. Konuyu hangi yönden ele alırsak alalım, eğitimden kendimizi

(12) Nevzat Yalçıntaş; " Çocuklarımız ve Yarınki Toplumumuz"; Sosyal Siyaset Konferansları, Otuzuncu Kitap, sh. 19-23-24; İst, 1979.

soyutlayamıyoruz. Çünkü her işin başında eğitim yer alıyor. Eğitim olmadan hiç birşey gerçekleşemez.

4- Cinsiyete Dayalı İşbölümü Anlayışının Tarihi Vetirede Getirdiği Sonuç (Feminizm):

Kadınlar içinde buldukları toplumun yapısına göre hareket eder, kendini biçimlendirir, toplumun kendisinden istediği doğrultuda hareket eder veya etmek zorunda bırakılırlar. Geri planda görülseler de ev kadını, anne ve çalışan kadın olarak yine en büyük sorumluluk kadınların üzerinde bulunmaktadır.

Sanayi Devrimine kadar olan dönemler içinde kadınlar hep ikinci sınıf kişiler olarak değerlendirilmiş, mal olarak bakılmışlardır. Her ne kadar Hammurabi Kanunları gibi toplumda kadınlara belirli bir yer veren kanunlar ve Türkler gibi kadına değer veren toplumlar olsa da, genel görüntü kadının değersiz bir varlık olarak görülmesi şeklindeydi. Oysa ekmeğini yapmaktan, tarlasını sürmekten, dikişini dikmekten, çocuk büyütme kadar bütün işleri yapanlar kadınlardı. Ama bunlar zorunlu bir görev olarak değerlendiriliyordu. Kırsal kesimdeki kadınlar bütün işlerini kendileri görerek ev hayatına katkıda bulunuyorlardı, şehirde ise pasif bir durumda idiler.

" XIX. yy'da Sanayi İnkılâbı kadınların hayatında önemli bir dönüm noktası oldu. Zira, iktisadi hayatta kol gücü artık önemini kaybetmiş, zekâ ve marifet ön plana çıkmaya başlamıştır. Zamanla fabrikalarda çalışmaya başlayan kadının, belli bir eğitim alması gerektiği fikri de yaygınlaşmıştır.

Batı'da " kadınlara eşit hak " fikrinin ortaya atılışı Fransız İhtilâli sırasındadır. Fransız Filozof Condorcet, " milletin yarısının kanunların yapılışında hiç bir hakkı olmamasının " aleyhindeydi. İhtilâl sırasında giyotinde can veren bir kadın, " Bir milletin hakimiyeti kadınla erkeğin birleşmesi demektir", ve " Kadın nasıl sehpa çıkma hakkına hâizse, kürsüye de çıkma hakkına hâiz olmalıdır " demiştir.

1797'de Almanya'da üniversiteli bir genç " Alman kadın hareketi " için bir bildiri yayınladı. 1844'de Onvize Otto " kadın haklarını savunmak " amacıyla faaliyete girişti. Nihayet 1865'te Alman Kadın Birliği kuruldu.

İngiltere'de kadının toplumdaki yerini ve haklarını savunmayı amaç edinen hareket, XIX. yy ortalarında Barbara Leigh Smith'in öncülüğü ile başlıyordu.

Aynı yıl Fransa'da Duruy Kanunu ile, kızlar için orta eğitim kurumları açılmaya başlandı. Bizdeki 1869 Nizamnâmesi'ne esas olan bu kanun, her köy için bir kız okulunun açılmasını mecburi kılıyordu. 1879'da her ilde bir kız öğretmen okulu açılması kararlaştırıldı ise de, bu daha sonra her iki ilde bir öğretmen okulu açılması şeklinde değiştirildi. Fransa'da kızlar zaman içinde kabul edilmedikleri üniversite kapılarını zorlamaya başladılar.

Ekonomik gelişmeler giderek kadınları çalışma hayatına girmeye zorlamıştır. Bu gelişmeler beraberinde kadın hakları ve eğitim problemlerini getirmiştir. (13)

(13) Şefika Kurnaz; Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını, (1839-1923), T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 4, Ankara 1990, sh. 4-5.

Sanayi devrimi ile birlikte değişik iş kolları kendini göstermeye başlamış, artan iş sahalaları ile birlikte meydana gelen değişimler de kadınları iş hayatına girmeye zorlamıştır. Bu durum toplum yapısının da değişmesine neden olmuştur. Kalabalık aile yapısından, çekirdek aileye doğru bir gidiş başlamıştır. Kırsal kesimden kentlere iş amacıyla göçler gerçekleşmeye başlamış, bu da kalabalık aileleri dağıtmıştır. Böyle olunca kadınlar aile bütçesine ekonomik katkı amacıyla çalışmaya başlamışlardır.

Önceleri çalışma hayatında karşılaştıkları zorlukları aşmak için verilen cılız çabalar, yerini zamanla daha bilinçli bir hak arayışına bırakmıştır. Artık bir iş yerinde sadece erkekler çalışmamaktaydı. Orada çalışan kadınların da erkeklerin haklarına sahip olmaları gerekiyordu. Böylelikle cinsiyete dayalı iş bölümü ortadan kalkmış oluyordu.

Bu çabalar içinde karşımıza Feminizm çıkmaktadır. Bazı çevreler tarafından yanlış yönlendirilmek istense de, doğru olarak ele alındığında yararlı olacak bir akımdır.

" Feminizm'in (yani kadın haklarını geliştirme cereyanının) bilhassa az gelişmiş ülkeler için, ve bu ülkelerin sosyal münasebet tiplerinde meydana gelecek değişimler bakımından taşıdığı önemi şu gerçeklerle ifade etmek mümkündür:

Erkek ve kız, bütün çocukların kabiliyetlerinin müspet yönde gelişmesinin ancak feminist cemiyetlerde mümkün olduğu bir gerçektir. (14)

(14) Amiran K. Bilgiseven; Genel Sosyoloji, 4. Baskı, sh. 242-243, İst. 1986.

Feminizm derken, ille de kadınlara öncelik verilmesi akla gelmemelidir. Kadınların iş hayatından soyutlanamayacağı günümüzde, kadınlar erkeklerin işlerini ellerinden alacak diye düşünülmemeli. Kadın hakları derken, düşünülmesi ve anlaşılması gereken şey, iş hayatında ve sosyal yaşamda erkeklere tanınan kolaylıkların kadınlara da tanınması ve sağlanması durumudur. Kadın erkeğin yerini almıyacaktır. Sadece kişi olarak yeteneklerini ve zekâsını iş hayatında kullanmak ihtiyacını hissetmektedir. Yoksa yaşadığı süre içinde çalışıyor olsa da kadın kadındır ve annedir. Bunlar unutulmamalıdır. Kişi olarak kadın, hak ettiği saygı ve sevgiyi hissetmek ve görmek istemektedir.

Günümüzde kadını iş hayatından soyutlayamayacağımıza göre, herkese hak ettiği değeri ve yeri kadın veya erkek olduğuna bakmadan vermek durumundayız.

Kadın, kendi haklarını arayış içinde iken şahsiyetini de geliştirmektedir. Bu konumu ile sağlıklı nesillerin gelişiminde yardımcı olacağı unutulmamalıdır.

5- Sosyalleşme Vetiresi İçinde Anne ve İşgücü Olarak-
okulda ve ailede-Kadının Yeri:

Çoğunlukla unutulsa da, çocuklar normal olarak, ileriki fiziksel ve zihinsel gelişimleri için oldukça kritik sayılacak bir dönemde, kadınlar tarafından bakılırlar.

Yazılı bir mezuniyet belgesi olmasa bile, anne yeri doldurulamayan bir ilk eğitici ve öğreticidir.

Eğer geleceğin tüm anneleri, okur-yazar olurlar ise, eğitici olarak rolleri çok daha önemli olur. Kendi düşünce ufuklarını genişleterek, gelenekleri ihmal

etmeden, çocuklarına küçük yaşlarda, çok daha fazla akli gelişme olanağı sağlayabilirler. (15)

Modern psikoloji ilminin, (araştırmalar neticesinde) ortaya koyduğu gerçeklerden biri, çocuğun zihni gelişmesinde ve ferdiyet vasıflarının teşekkülünde okul öncesi yıllarındaki ve bilhassa ömrünün ilk beş yıllarındaki tesirlerin okul hayatındaki tesirlerinden daha mühim olduğu gerçeğidir... Bazı Amerikalı sosyologların okul başarısı konusunda yapmış oldukları tecrübeler de tahsilli annelerin çocuklarının basit, günlük lisanla kalmayıp daha mükemmel bir lisanı öğrenip konuşmaya ve anlamaya muvaffak oldukları bu itibarla tahsilsiz annelerin çocuklarına nazaran öğretmenin verdiği derslerden istifade hususunda daha avantajlı durumda oldukları gerçeğini ortaya koymuştur. (16)

Pedagog ve düşünce adamı İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun bu konudaki düşünceleri dikkate değerdir:

O, aile eğitiminin ve çocuğa verdiği anlayışın sonradan ortadan kaldırılmasının çok güç olduğunu ifade ederek, " Temeli ailede yahut mektepte atılmamış bir terbiyenin hayatta telafisi pek güçtür " der.

Baltacıoğlu, aile eğitimini eğitim " inkılâbı " nın temeli sayar ve bu konudaki fikrini şöyle açıklar: " Mektepte talim ve terbiye mihaniki, ailede ise bu tâlim ve terbiye daha hayati, daha asli, daha tabiidir." (17)

(15) Renè Dumont; " Gelişme ve Artan Kıtılık:Kadınların Rolü Ne Olmalı? ", Çev: Nusret Ekin, Sosyal Siyaset Konferansları, Otuzikinci-Otuzüçüncü Kitaplar, İst. 1983, sh. 335.

(16) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Genel Sosoyoloji, 4. Baskı, sh. 243, İst. 1986.

(17) Necmettin Tozlu; İsmail H. Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma, MEB Yayınları, İst.1989, sh.85.

Bütün düşünürlerin ortak düşüncesi, eğitimin ailede başladığı konusunda birleşmektedir.

Çocuğun en çok birlikte olduğu kişi anne olduğuna göre, annenin çocuk üzerindeki etkisinin büyüklüğü ve önemi ortaya çıkmaktadır. Kadın anne olarak evde yaptığı bu etkiyi, öğretmen olarak okulda sürdürdüğü zaman çocuğun yetiştiği ortama daha uygun bir görüntü ortaya çıkacaktır.

Kadın, anne olarak çocuğuna ilk etkileri veriyor; öğretmen olarak gerekli bilgilerle donanmasını sağlıyor; iş kadını olarak iktisadi alanda verimliliğini gösteriyor. Ayrı kişiler olarak bütün bu işleri yapan kadın, gerekli saygıyı görmeye hak sahibidir.

Ünlü Türk düşünürü Ziya Gökalp'e göre kadın, devletin temeli, ailenin merkezidir. Kadınla işbirliği olmadan toplum hayatı yürümez. Kadınlar da tahsil görüp, cemiyet idaresinde rol aldıkları takdirde yeni bir hayat başlayacaktır. (18)

Kadınların kabiliyet ve zekâ üstünlüğü isteyen işlerde, sırf kadın olmalarından ötürü çalıştırılmayarak eve kapatılmaları son derece zararlıdır. Nüfusun yarısını teşkil eden kadın nüfusumuzun kabiliyet deposunu yok farzetmek, ekonomik bir davranış değildir. Buna karşılık aşırı bir zeka ve kabiliyete ihtiyaç duyulmayan işlerde bu durumdaki kızlardan ziyade erkeklerin çalıştırılması, ileride kendi yuvalarını kurabilmeleri bakımından gereklidir. Bu durumdaki kızların ev kadını olmaları daha makul gibi görünmektedir. Mamafî, bütün dünya üzerinde sanayileşmenin, şehirleşmenin ve

(18) Şefika Kurnaz; Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923), sh. 87, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 4, Ankara 1990.

ihhtisaslaşmanın artması ölçüsünde ev kadınlığının da iktisadi önemi azalmaktadır. Çünkü, eskiden ev kadınları tarafından yapılan birçok işler, gelişmiş ülkelerde o işlerde (konfeksiyon, hazır yemekler, ilaçlar, cam silme gibi tehlikeli işler) ihtisaslaşmış firmalar tarafından ifa edilmektedir. Bu durumda sanayileşme ve şehirleşme eğilimi arttıkça bizde de kadınların ev işleri azalacaktır. Bu seviyeye gelen ülkelerde boş zaman baş belası haline geldiğinden kadınlarımızın mutlaka hiç olmazsa evde yapacakları el zanaatları kendilerine öğretilmek suretiyle faal hale getirilmeleri gerekecektir. Çünkü kadınlar nüfusumuzun yarısını teşkil eden önemli bin nüfus bölümüdür. Onların âtıl bırakılmaları, milli ekonominin de zararına olduğu içindir ki, sosyal hayatta dahi kadınları ikinci sınıf vatandaş olarak görebilmeye imkân yoktur. (19)

Teknolojik ilerleme rahatlıkla beraber boş zaman olanağınıda beraberinde getirmiştir. Bu da insanların eğitim imkânlarına ve ihtisaslaşmaya sevketmiştir. Hiçbir işle uğraşmadan oturmak, günümüz toplumunda neredeyse yok olma durumundadır. İnsanlar artık zorunlu olmasalar bile bir işle uğraşmaya kendilerini zorunlu hissetmektedirler. Çünkü boşluk insanı sıkar ve bir yerden sonra da bunalıma sokar. Bunun için ev kadınları günümüzde kendilerine yeni uğraşlar bulmak zorunda hissetmektedirler. Artık tüketicilikten üreticiliğe geçmek zorunluluğu kendini göstermektedir. Kadınların yaradılıştan gelen incelikleri ve sabırlarıyla hangi iş alanında olurlarsa olsun yüksek verimi göstereceklerinden kuşku duyulmaması gerekir. Şuda unutulmamalıdır ki, kadın, işdünyasındaki erkekler gibi sadece tek işle uğraşmamaktadır. Çalışan kadın, evinde anne ve eş olarak ayrı bir sorumluluk altında bulunmaktadır. Bu da işte tam

(19) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Türkiyede Sosyal Çözümle Tehlikeleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1990, sh. 53.

verimli çalışmasını etkileyebilir. Ama bu küçümsenecek bir konu değildir. Yani tam verimli olamazlar, evlerinde otursunlar gibi düşüncelerin oluşmaması gerekir. Tersine Ev işlerinde kadına yardım yapılması gerekir.

Kadınlar yine yapıları gereği toplumsal değerleri daha iyi aktarabilmektedir. Çünkü toplumsal değerlere erkeklerden daha güçlü bir şekilde bağlı kalmaktadırlar. Kültürel değerlerin aktarılması, yeni nesiller açısından bu bakımdan yararlı olacaktır. Bu kültürel gelişmenin başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Kadın bu açıdan aktarıcı olarak çocuklar üzerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Hiç unutulmaması ve gözardı edilmemesi gereken çok önemli bir nokta vardır ki, bunlar çoğu zaman kimsenin aklına gelmez ya da umursamazlıktan gelinir. En önemli mevkiye bulunan erkeklerin ilk izlenimlerini aldıkları kişi anneleridir. Çoğu, konuşmalarında, annelerinin kendilerini yetiştirme tarzına ve etkisine değinmeden geçememektedirler.

Çocuk anne karnında iken ilk ruhsal iletişim başlamaktadır. Günümüz tıp çalışmaları, anne karnındaki çocuğun, annenin konuşması, üzüntüsü, sevinci dahil her türlü olaydan etkilendiğini ortaya koymaktadır. Çocuk dünyaya geldikten sonra okula başlayana kadar hep anne ile birlikte yaşamaktadır, ve yaşadıklarının çoğu onun geleceğini şekillendirecek türden iletişimlidir. Bu etkileşim okulda bayan öğretmenlerle daha iyi bir şekilde pekiştirildiğinde, ortaya sağlıklı bir sonuç çıkacağı söylenebilir. Çünkü öğretmen ikinci bir anne rolünü üstlenmektedir.

Aynı incelik iş hayatında da kendini değişik bir şekilde gösterir. Kadının inceliği, sabrı, titizliği ve kendine has yaratıcılığı bazı iş kollarında başarıları ürünler ortaya çıkaracağına su götürmez kanıtlarıdır.

Bu yeteneklerin ortaya çıkması için, kadının iş dünyasına katılması yolunda her türlü imkanın ve desteğin kendisine verilmesi gerekmektedir.

Kadın toplumun çok önemli bir parçasıdır. Aile içinde olduğu kadar, aile dışında da önemli görevleri olacaktır, günümüzde de bu paylaşım daha da büyük önem taşımaktadır. Kadın, sosyal ve ekonomik hayatta alacağı roller sayesinde verimli olurken, kişi olarak hem kendini geliştirecek, kendi kişiliğinin farkına varacak, hem de çevresine katkıda bulunacaktır. Bunu çevresindekilerle paylaşarak bu etkinin genişlemesine de yardımcı olacaktır.

II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin ileri gelen Batıcı fikir adamalarından olan Celal Nuri (ileri), ikinci baskısı 1331 (1915)'de yapılan -Tarih-i Tedenniyât-ı Osmaniye isimli eserinde, kadının iştiraki olmadan cemiyetin ilerleyemeyeceğini belirtmektedir. Bunun için, artık onların cemiyeti sarsmadan örfi kuralardan çıkarak, sosyal hayata katılmaları gerektiğini savunur. Ona göre, Batı kadınlığının gelişmesindeki başlıca sebepler, fikri eğitim, iktisadi değişme (ki, endüstri hayatı kadının cemiyete girmesini zaruri kılmıştır.) ve " İnsan Hakları İdeali " nin ön plana çıkmasıdır. (20)

Tevfik Fikret, kadının toplumdaki yerinin önemini eğitimi açısından değerlendirmiş ve şunları yazmıştır: " Kızlarını okutmayan bir millet oğullarını mânevi öksüzlüğe mahkum etmiş demektir. Hüsrânına ağlasın " (21) diyerek, erkekleri kadınların yetiştirdiklerini ve bunun milleti etkilediğini anlatmak istemiştir.

(20) Şefika Kurnaz; Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını, (1839-1923), T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 4, Ankara 1990, sh.84,85.

(21) A.g.e., sh.83.

6- Dünyanın Endüstri Ekonomisinden Bilgi Ekonomisine
Geçişi ve Bu Geçiş Vetiyesinde Kadın İş Gücünün Yeri:

Günümüzde, hükümetlerce yönetilen ekonomilerden piyasalarca yönetilen ekonomilere doğru köklü bir geçiş gözlenmektedir. Bu durum iş dünyasında da farklılıkları beraberinde getirmektedir. Bundan dolayıdır ki, endüstri ekonomisinden bilgi ekonomisine bir geçiş söz konusu olmaktadır. Bu durum bireyleri derinden etkilemektedir. Çünkü; bilgi ekonomisinde odak nokta devletten bireye doğru kayıyor. Çünkü artık herşey devlet demek değildir. (22) Bireyler kendi yaratıcılıklarını ve bilgilerini ortaya koymak zorunda kalmaktadırlar. Zaman rekabet zamanıdır. Kim bilgi açısından güçlü ise o kazanmaktadır. Kalkınmak için devlet tek başına yeterli olamamaktadır. İnsan kapitalinin ve yaratıcılığının işin içine girmesi gerekmektedir. Bu da bilgi donanımını ve teknolojiyi şart koşmaktadır.

" Bir erkek dünyası " olarak bilinen endüstri toplumuna karşılık bilgi toplumu, kadın erkek ayrımı yapmaksızın iyi eğitilmiş ve teknik öğrenim görmüş herkese sonuna değin açıktır.(23) Günümüz iş dünyası belli eğitimi olmayan kişiler için zordur. Yaratıcılık ve nitelik ön plandadır.

Endüstri çağının işçi tipi erkekti, bilgi çağında ise kadınlar ön plana çıkmaktadır. Kadınlar, endüstri çağında ağırlıklarını hissettirememiş olabilirler, ne var ki geleceğin endüstrilerindeki yerlerini şimdiden almışlardır. (24)

(22) John Naisbitt-Patricia Aburdene; Megatrends 2000,

Çev: Erdal Güven, Form Yayınları, sh.88, İst. 1990

(23) A.g.e., sh. 44.

(24) A.g.e.; sh.200,205

Bu durum özellikle II. Dünya Savaşı sonrası kendini ağırlıklı olarak hissettirmiştir. Tabii ki bu durum daha çok Avrupa ve Amerika ağırlıklıdır.

Çünkü bütün bunlar sanayileşmiş ve sanayi ötesi toplumlar için söz konusudur. Yaşam biçimi ve olanakların rahatlığından kaynaklanmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için durum daha da farklılık arz etmektedir. Çünkü bu ülkelerde kadınlar daha çok tarım alanlarında ve karın tokluğuna çalışmaktadırlar.

Oysa bilgi toplumunda durum daha farklıdır. Kadın ile kas gücünden çok beyin gücüne üstünlük tanıyan bilgi toplumu arasında büyüleyici bir ortaklık söz konusudur. Bilgi toplumunun filizlendiği her yerde, kadınların iş gücüne katıldığı görülüyor. Bilgi devrimi nerede gerçekleşmişse, kadınlar o yana doğru sökün etmişlerdir. (25)

Günümüz kadını artık sınırlarını zorlamaya başlamıştır. Yapabileceğinin en mükemmelini yapma azmi içindedir. Çünkü bu çabalama hem iş dünyasında bir yerlere gelmesini sağlıyor, hem de kendisini geliştirmesine yardımcı oluyor. Elbetteki bütün bunlar, kültürlü, iyi eğitim görmüş, bütün imkanlardan yararlanan kadınlar için söz konusudur. Çünkü her şey bilgiye, bilgi de eğitime dayanmaktadır. Birde imkanın ve ortamın müsait olması gerekmektedir. Bütün bunlar birbirinin tamamlayıcısı durumundadır.

Kadının çalışıyor olması hem aile, hem de ülke kalkınması için şarttır. Aile toplumun çekirdeğidir. Gelenek ve göreneğin sağlam olarak aktarıldığı ve pekiştirildiği bir kurumdur. Bu kurum sağlam temellere oturmuş olduğu müddetçe aile fertleri gelişir, bunun

sonucunda da devlet kalkınır. Devletin kalkınmasına yardımcı olacak olan fertleri yetiştiren anne, bir kadın olarak kendini geliştirdiği müddetçe ve çalıştığı zaman bu kalkınma daha çabuk ve olumlu olacaktır. Çünkü kadının çalışıyor olması kendini geliştirmesi demek olup, maddi ve manevi tatmini söz konusudur. Böyle bir ortam somut kavramların ve düşünüşlerin beraberinde soyut kavramları ve düşünceleri de getirir. Bu durumda da kısır düşünce ve hareketler yerini daha derin düşüncelere ve yaratıcılığa bırakacaktır. Bu durumdan en çok etkilenecek kişi de elbetteki çocuklar olacaktır. Çünkü kültürlü bir anne çocuğunu yetiştirirken bir yerde o toplumun geleceğini de yetiştiriyor demektir.

Bütün bu birikimler ve gerçeklerden dolayı artık kadınların iş dünyasında ve aile içindeki yerinin önemi gözardı edilemez. Kas gücü yerini bilgiye bırakmaktadır. Bu da artık iş dünyasında erkek egemenliğinin sona ermesi anlamındadır. Yaratıcı ve becerikli her iki cinsin şansı eşit durumdadır. Kadın ya da erkek olmak değil, başarılı ve yaratıcı olmak önemlidir.

Gelişmiş sanayi ötesi toplumlarda kadınlar iş hayatında çok önemli görevlere gelmekte ve özellikle tercih edilmektedirler. Kadının çalışıyor olması, ülkenin kalkınması anlamındadır. Yine bu ülkelerde, son yirmi yıldan bu yana kadınlar, bilgi çağının yarattığı milyonlarca yeni mesleğin üçte ikisini ele geçirmişlerdir. (26)

Mükemmele ulaşmak eğitimle mümkündür. Başarmak için bilgi şarttır. Kaba kuvvetle bir yere kadar gidilir veya dayanılabilir. Ya bilgi? Kullanıldığı her an insanı bir adım daha ileriye ve daha güzele götürür. Yeterki güzel ve iyi amaçlı olarak kullanılsın. " Kalem kılıçtan keskindir " diyen atalarımız bu durumu ne kadar güzel dile getirmiştir. Bunun için kadın ve erkek

gerekli eğitimi görmek durumundadır.

Her işin temelinde eğitim yatmaktadır. Eğitim olmadan hiçbir iş alanında ilerleme sağlanamayacağına göre, çalışanlar iyi bir eğitim görmek durumundadırlar. Kalkınma ancak bu şekilde gerçekleştirilir. Eğitimdeki kadın-erkek eşitliğinin iş alanında da sağlanması gerekir. Herkese yeteneği doğrultusunda kadın olsun erkek olsun iş ve çalışma imkânı verilmelidir. Ülkelere ve kişilerin kalkınması için bu şarttır.

B- KÜLTÜRÜMÜZDE KADININ YERİ:

Türk toplumu olarak oldukça parlak ve köklü bir maziye ve kültür birikimine sahip bulunmaktayız. Bu uzun zaman çizgisi toplum yapımıza etkilerde bulunmuş ve çeşitlilikler ortaya koymuştur. Tarihi gelişim, islamiyetin kabulü ile toplumda daha farklı etkilerin doğmasına sebep olmuştur. Yine de Türkler her zaman adil ve demokratik bir hoşgörü ile kendi toplumlarını ve idareleri altındaki toplumları yönetmişlerdir.

Biz bu etkilenme ve değişim süreci içinde kadının toplumdaki yerini ele almaya çalışacağız.

Tarih süreci içinde Türk kadınının konumunda farklılık gözlenir.

İslam dininin kabulünden önceki eski Türk toplumunda kadın erkeğin yanındadır ve aynı görevleri üstlenmektedir. Bu zaman içinde kadın her zaman büyük saygı görmüştür. Kadın siyasi ve sosyal olaylarda her zaman erkeğin yanında yer almaktaydı. Günümüzde femi-nizm olarak adlandırılan kadın-erkek eşitliği asırlar öncesi Türk toplumunda en üst düzeyde kendini göster-miştir.

Fakat kültürümüzle büyük benzerlikler gösteren ve bundan dolayı kabul etmemiz kolay olan İslam dininin yanlış anlaşılması ve keyfi değerlendirmeler sonucu, kadın aktifliğini kaybetmiş ve kapanık bir yaşamın içine itilmiştir. Arap, İran Kültürü bunda çok etkili olmuş, erkek ön plana çıkmış, kadın inzivaya çekilmiştir.

Selçuklu Türk kadını, çeşitli yasal sistemlerin, farklı dış faktörlerin etkisinde olmasına karşın, eski Türk geleneklerini korumaya çaba gösterir...

Osmanlı Devleti güçlü bir imparatorluk haline gelirken, kadının sosyal durumu geriler. Osmanlı İmparatorluğunun gerilemesi, İran ve Bizans etkisini artırır, eski Türk geleneklerini gittikçe unutturur. Bu durumda kadın erkek ilişkileri arasında yeni eşitsizlikler ortaya çıkar. Başlangıçta toplum içerisinde kadınlara verilen bazı sosyal roller sonradan özellikle şehirlerde olmak üzere, kendilerinden yavaş yavaş geri alınır. (27) Bu duruma daha çok harem sisteminin yaygınlaşması ve kadının saklanması etki etmiştir. Ama yinede bu dönemde zengin kadınlar kendilerini hayır işlerine adanarak göstermeye çalışmışlar. Çeşitli mimari yapılar, hastaneler yaptırmışlar, fakir çocukların eğitimi ile ilgilenmeye çalışmışlardır.

Yeni doğan akımlara ve gelişmelere, daha doğrusu zamana ayak uyduramamaktan ve kavrayamamaktan dolayı gerileme başlamış ve durum daha da kötüye gitmiştir. Tanzimatla beraber iyileştirme çabaları da kendisini göstermeye başlamış ve reformlara gidilmeye çalışılmıştır. 1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile kadın eğitimi gerekli görülür. (28) Bu dönemler içinde kadının toplum ve aile içindeki yerini inceleyenler şairler ve aydınlar olmuşlardı. Çoğu taklitçilik içinde olsa da konuyu Türk gelenekleri açısından gerçekçi bir şekilde ele alıp inceleyenler çoğunlukta idi. Namık Kemal, Hüseyin Rahmi, Halide Edip, Ziya Gökalp konuya gerçekçe yaklaşan edebiyatçı ve düşünürler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Hepsinin ortak görüşü kadının iyi bir eğitimden geçmesi gerekliliğinin savunulmasıdır.

(27) Emel Doğramacı; Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, II. Baskı, 1992, Ankara; sh.6.

(28) A.g.e.; sh.11.

I. Dünya Savaşı sırasında Türk kadını büyük özverilerde bulunmuş, canla başla çalışmış, cehennem içinde çabalamış, savaşmış ve kendisini göstermiştir. Türk kadını yıllar içinde çok yıpranmıştır, çok çekmiştir. Nihayet Türkiye Cumhuriyetinin ilanı ile çoğu Avrupa Devletlerindeki kadınların günümüzde elde ettikleri hakların çoğunu o zaman elde etmişlerdir. Ama asırlardır yerleşen değerlerden dolayı kadın, hala istenilen yere gelebilmiş değildir. Çünkü bazı konular idrak edilmiş olsa bile, kent-köy ayrımını ortadan kaldıramamış durumdayız. Kentteki kadınlarımız kendilerine sunulan imkanları değerlendirirken, köylerimizde hala katı tutumlar etkisini sürdürmektedir. Bu farklılıklar ortadan kalktığı an istenilen yere gelinecektir.

Kadınlar tarihin ilk aşamalarından beri, ekonomik hayatın faal birer ögesidirler. Fakat kadınların ekonomik faaliyetleri, önceleri; savaş dönemleri haricinde, tarım kesiminde, çoğunlukla da kendi işletmeleri ile sınırlı kalmıştır. Kadına geleneksel yapı içinde yüklenen temel görevler üreme ile ev ve ailenin bakımındır.

Özellikle Cumhuriyet dönemine kadar kadının eğitim ve öğretim imkanlarının çok kısıtlı olması, kadının ev dışında çalışmasının aile yaşamını bozacağı konusunda yanlış inanç ve değerler, onların meslek sahibi olmalarını ve bu yolla ekonomik hayata aktif katılımlarını, iş piyasasında her iki cinsin eşit şartlarda rekabet edebilmelerini hemen hemen imkansız kılmıştır.

Cumhuriyet Türkiye'sinde kadın, sosyal hayata öncelikle öğretmen olarak katılmıştır, denilebilir.

Günümüzde Türk kadını bir uçta kalifiye olmayan işlerde, diğer uçta ise nitelikli işlerde faaliyet göstermektedir. (29)

Bütün bunlar göstermektedir ki, herşeyde zihniyet etkili olmaktadır. Zamana ayak uyduramamak bu işin başka bir yönünü teşkil etmektedir. Özellikle bizim gibi erkek hakimiyetinin hissedildiği bir toplumda, kadının iş hayatındaki durumu da farklılık arz etmektedir. Toplumumuz kadını önce anne ve eş olarak gördüğü için, ev yaşamı dışında bir iş pek yakıştırmamaktadır. Ama ekonomik şartlardan dolayı çalışmak durumunda kaldığında kadın, eğitimi doğrultusunda ya çok iyi, ya da çok yorucu işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır.

Gelişmiş şehirlerimizdeki kadınlarımız kendilerine verilen imkanlar doğrultusunda belli kariyer yapabilmektedirler. En azından eğitimleri sınırlanmıyor bu da iş konusunda kendilerine kolaylık sağlayıcı bir unsur olmaktadır. Oysa tarımın ağırlıklı olduğu yörelerde okuma oranı düşük olduğundan kadınların iş alanındaki tercihleri yok olmaktadır. Önlerindeki tek seçenek tarım alanında çalışmak olmaktadır.

Toplum olarak kadını yaratıcı birey olmaktan çok, ev kadını ve anne olarak görmemizden dolayı çalışan kadınlarımızda sayı olarak azlık söz konusudur. Tahsilli bayanların çoğu iş hayatını, ev ve çocuk bakımına tercih etmektedirler. İşi ön plana almaktadırlar. Kadınların çoğu ise ev hayatını tercih etmektedir.

Geleneksel aile yapısının bozulabileceği korkusu nedenlerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Evir reisi erkektir, kadın ev işlerinden ve çocuklardan sorumludur. Eğer kadın çalışırsa erkeğin önemi azalacak, kadın ağırlığını hissettirecektir. Bu düşünce çok gülünç olmakla beraber halen geçerli olan bir durumdur.

Diğer bir etken ise -kadının çalışmasında olumsuzluk olarak değerlendirilen- kadının çalıştığı iş ortamında erkekler tarafından küçük düşürücü davranışlara tabi kalmasıdır. Kadın kendini güvende hissetmediği

durumda elbetteki iş hayatından çekilmek mecburiyetinde kalacaktır. Ama artık bu tür düşüncelerin de bir tarafa bırakılması zamanı gelmiştir.

Sadece ücretli çalışan olarak değil, müteşebbis olarak da kadın sayısında bir azlık söz konusudur. Çünkü işveren olarak hep erkek düşünülmüş, kadın yadırganmıştır. Bu tür durumlarda da genellikle dışlanma yada zorluklarla karşılaşmalar söz konusu olmaktadır.

İşte, bizim toplumumuzda kadınlarımız bu şartlar altında çalışmak ve kendilerini kanıtlamak durumunda olmaktadır. Çalışan kadın sayısında artış söz konusu olsa bile, yine de iş gücüne katılımı kadın ve erkek arasındaki farklılık oldukça büyüktür.

Çağdaş toplumlarda artan iş bölümü ve uzmanlaşma çalışma yaşamının belirleyici özellikleri olma durumundadır. Oysa geleneksel yapı içinde kadının mesleki farklılaşması çok azdır. Kırsal kesimde, kadının tarım sektöründe ücretsiz çalışması söz konusudur ve kocasınınkinden farklı tarım dışı bir mesleği icrası güçtür.
(30)

Ayrıca çalışma saatlerinin esnekliği durumu da kadınların meslek seçimini etkilemektedir. Çünkü kadın işi ve ailesi arasında bir denge kurmak zorunluluğunu hissetmektedir.

(30) Mustafa E. Erkal; Sosyoloji, Filiz Kitabevi, İst. 1987, sh. 85-87.

II- ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN ÖNEMİ.

Öğretim olayı insanlık tarihi kadar eskidir. En ilkel toplumlardan en gelişmiş toplumlara kadar eğitim çok önemli bir yer tutmaktadır. İster yaygın, ister örgün eğitim olsun, eğitimin yapılmadığı bir toplum bulunmamaktadır.

Eğitimin bu kadar uzun ve eski bir geçmişinin oluşu, bu işin icracılığının yani öğretmenliğinin de eski olduğunu ortaya koyar. Böylece öğretmenlik dünyada icra edilen en eski ve ilk mesleklerden biri olarak değerini belli etmektedir.

Akıl sahibi, konuşan ve düşünen tek canlı varlık olarak insanoğlu yaratılışı gereği, bir şeyler öğrenmek ve yaratmak zorundadır. Dünyaya geldiği zaman çok zayıftır ama belli bir dönem sonra, aldığı bilgi ile dünyanın en güçlü varlığı haline gelmektedir. Bundan ötürü eğitim insan için en önemli, en gerekli ve en başta gelen bir zorunluluktur. Böyle olduğundandır ki, bütün toplumlar, kendi kültürel özelliklerine göre bir eğitim sistemi geliştirmişlerdir. Tarihe bakıldığında bu toplumlarda eğitim-öğretim işini ele alan kişilerin yani öğretmenlerin büyük önem taşıdıkları ve gereken önemin verildiği görülmektedir. Örneğin, ilkçağda Hindistan'da öğretmen Buda'ya eş tutulurken, İsrail'de babadan daha değerli ve yüce tutulmaktaydı. İslam dünyasında da öğretmene büyük önem verilmiştir. İhvanüs Safa Risaleleri'nin yazarları, öğretmenliği bir sanat olarak görmüşlerdir. Bu sanat da ruhun (nefsin) sağlığı ile ilgilidir. Bunu da öğretmen, bir rehberlik anlayışı içinde yapmalıdır.

Bunlar, şöyle düşünüyorlar: " Bil ki, nasıl baban senin bedeninin babası, onun yaradılış nedeni ise, öğretmen de senin nefsinin (ruhunun) babası, onun yaradılış nedeni ve hayatının özüdür. Öyleyse, ey kardeşim, Tanrı'ya sana, öğretmen olarak dürüst ve bilge bir rehber vermesi için dua et. " (31)

İnsanlar ne kadar yetenekli olurlarsa olsunlar bu yeteneklerinin gelişmesine yardım edecek birilerinin varlığına ve desteğine ihtiyaçları vardır. Çünkü insan tek başına ve eksik bilgi ile hiçbir şeyi tam olarak gerçekleştiremez. Eğer gerçekleştirebiliyor ve bunu yaparken bir şeylerden yararlanıyorsa, yararlandığı kaynaklar da yine bir öğreticinin yardımıyla ortaya çıkarılan eserdir. Ateşi yakmak için birisinin kibriti çakması gerekmektedir. Bunu yapan da öğretmendir.

Hangi meslek dalında olursa olsun, mühendis, doktor, avukat, öğretmen, politikacı, bilim adamı, teknisyen - hepsini öğretmen yetiştirmiştir. Hiç kimse yeteneği var diye bir yerlere gelmemiştir. Gerekli eğitimden geçmek, gerekli bilgilerle donanmak durumundadırlar. Bütün bunlar iyi bir eğitim ve iyi bir öğretmen ordusu tarafından gerçekleştirilmektedir. Ama bu genelde hep gözardı edilir ve kişiler başarılarından dolayı sadece kişi olarak kendileri önemsenir. Oysa bu kişilerin arkasında kendilerini yetiştiren, yeteneklerini ortaya çıkaran kişiler yani öğretmenler vardır. Adsız kahramanlar hep unutulurlar.

Aslında hayatımız boyunca değer verip başımızın üstünde tutmamız gereken kişileri hep ikinci plana atıyoruz nedense. Oysa Hz. Ali ne güzel söylemiş: " Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum ".

(31) Cavit Binbaşıoğlu; Eğitim Düşüncesi Tarihi, Ankara 1982, sh. 14, 15, 63.

Bizden asırlar önce yaşamış kişilerin verdiği değeri, bu kadar ileri medeniyet içinde bizler niye gözardı ediyoruz? Bu durum acı bir gerçek olarak her zaman karşımızda durmaktadır. Oysa her işin başı eğitim, eğitimin vazgeçilmez unsuru da öğretmenlerdir.

A- ŞAHSİYETİN GELİŞTİRİLMESİ AÇISINDAN ÖNEMİ.

Eğitimin en kısa tanımını, " çocuğun ruh, beden ve zihni yeteneklerini geliştirme ve topluma göre yetiştirme sanatıdır " şeklinde verebiliriz. Bu bir yerde çocuğun kendisini tanıması, bulması ve çevresine yararlı olması şeklinde değerlendirilebilir. Burada bir etki söz konusudur. Bu etki de ilk olarak evde, çocukla en çok ilgilenen kişi olarak anne ile başlar. Böylece çocuğun ilk olumlu izlenimleri alacağı annenin omuzuna büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Çünkü kültürlü bir annenin yetiştireceği bir çocuğun ruh ve karakter yapısı farklı, sıradan bir kadının yetiştireceği çocuğun yapısı farklı olacaktır. Çocuklar ilk altı yılda annelerinden aldıkları izlenimleri ömür boyu beraberinde taşımaktadırlar. Bu izleri silmek çok uzun çabaları gerektirecektir. Burada annenin eğitici olarak önemi daha da artmaktadır.

Kadın doğası gereği daha sabırlı, şevkatli, eğitmeye daha müsait bir yapıya sahiptir. Bu özelliğine bir de manevi değerlere olan içten bağlılıklarını da eklersek, çocuk üzerindeki etkisinin önemi daha çok açığa çıkmış olacaktır. Bütün bunların birlikteliği, kadını bir yerde diplomasız öğretmen durumuna sokmaktadır. Hepsinin olumlu bir şekilde çocuğa aktarımı sağlam bir şahsiyetin oluşmasına yardımcı olacaktır.

Aile ve okul birbirinin tamamlayıcısı durumunda olduğundan, evden alınan ve geliştirilen yapı, okulda

alınan bilgilerle, eğitimle pekiştirilmek zorundadır. Birbirlerine tezatlı bir durum teşkil etmemelidir. Aile ve okul birbirini tamamlamalıdır. Aile olsun, okul olsun içinde buldukları toplumun kültürünü ve bunun doğrultusunda gelecek ile ilgili beklentilerin ve yapılması gerekenlerin aktarıldığı birer kurum durumundadırlar. Bundan dolayı bir bütünlük sağlanması zorunluluğu vardır.

İşte, evde annesinden aldığı bu birikimlerin benzerini okulda öğretmeninden alan çocuk, geleceğini ve şahsiyetini bulma yönünden sağlam temellere oturmuş demektir. Çocuk öğretmeni ikinci bir anne olarak gördüğü müddetçe eğitim daha da kolaylaşacak, böylece şahsiyet bölünmesine maruz kalmayacaktır.

1- Öğrenciyi Vasıtasız Etkileme Gücü:

Öğretmenin görevi sadece bilgilerini öğrenciye aktarmakla bitmemektedir. O, öğrenci için, annedir, babadır, yol göstericidir, bilgi yüküyle ve tecrübesiyle öğrencinin ulaşmak istediği, önemseddiği bir kişidir. Özellikle ileriki yıllara büyük etkisi olacak olan ilkökul ve ilköğretim yıllarındaki öğrenciler için bu gerçek daha fazla geçerlidir. Bundan dolayıdır ki öğretmen, aktardığı bilgilere kattığı kendi düşünceleri ve beklentileri ile farkına varmadan ya da bilerek öğrenciyi etkilemektedir. Çünkü öğrenci öğretmenine içten gelen samimi duygularla bağlıdır. Böyle olduğu içindir ki etkilenmek kolay olmaktadır.

Bu vasıtasız etkileme durumu çok hassas bir noktayı teşkil ettiği içindir ki, bu işi yapan kişilerin yeteneklerinin yanında, kendi kültürünü çok iyi tanıması, zamanı ve yenilikleri yakından takip etmeleri, yeniliklere açık olmaları, en önemlisi öğrenciye zihni

kapasitesine göre anlayışlı ve sevecen yaklaşımları önemlidir.

Anneden sonra en büyük sorumluluk öğretmenin omuzlarına binmektedir. Öğretmenler ders haricinde aktardıkları bilgiler ve önerilerle öğrencinin yönelimlerini belirlemektedirler.

2- Kabiliyetleri Keşfetme Gücü:

Çocuklar aile dışındaki büyük zamanlarını okulda ve öğretmenleriyle geçirmektedirler. Evde yapmaya çekindikleri ve sakladıkları özelliklerinin çoğunuda öğretmenlerinin ya da arkadaşlarının yanında sergilerler. Bu konuların çoğu çocuğun kişiliğinin ve kabiliyetlerinin göstergesi durumunda olabilmektedir. Çocuk, yapmak istediği şeyi eline fırsat geçtikçe yapma arzusuyla doludur. Böylelikle öğretmen, velinin gözünden kaçan bazı özellikleri bilgisiyle ortaya çıkarabilir, öğrenciyi kabiliyeti doğrultusunda eğitim yapmaya yönlendirebilir. Çocuğun içindeki cevheri tarafsız yaklaşımı ile rahatlıkla gözönüne serebilir.

Halide Nusret Zorlutuna bir makalesinde öğretmeni şöyle tarif etmektedir:

" Gerçek öğretmen, örnek öğretmen olabildiğine seven insandır. Zira çocuklarla gereği gibi meşgul olmak için onları sevmek çok sevmek, gönül dolusu sevmek lazımdır. İstenilen neticeye bizi kestirmeden götürecek olan tek yol budur. Her çocuk bir problemdir, bir meçhuller ve tezatlar alemidir. Çocuk ruhu dediğimiz o bâkir ve muhteşem ülkeye öğretmen cesaretle girerek her çocuğun üstüne ayrı ayrı eğilerek, hudutsuz bir sabırla, engin bir şevkatle onu tetkik edecek, onun meselelerini anlamaya

çalışacaktır. " (32)

Böylesine zor ama en kutsal görevi yerine getirirken öğretmen yeni bir şahsiyet ve kabiliyeti keşfe diyordur. Bu kabiliyetlerin o ülkenin geleceğini şekillendireceği düşünülürse, öğretmenin rolünün ne kadar önemli olduğu anlaşılır. Gençliğin terbiyesinde eski Ahi Teşkilatının rolü artık kalmamıştır. Bundan ötürü öğretmenlerin terbiye açısından ifa edecekleri rol de daha fazla önem kazanmıştır. (33)

B- EKONOMİK KALKINMA AÇISINDAN ÖNEMİ:

Bir ülkenin kalkınması hiçbir zaman tek yönlü ele alınıp değerlendirilmemelidir. Bütün kurumların birbirleri ile dolaylı ya da dolaysız ilişkileri bulunmaktadır. Düşünce ve kültür yapısı, zamana ayak uydurabilme, yeni buluşları kabullenebilme, topluma uygun olarak kullanımını sağlamak, hepsi birbiriyle bağlantılı durumdadır. Ama bütün bunların temelini eğitim teşkil eder. Eğitimsiz kalkınma, ilerleme düşünülemez bile. Eğitim sistemi toplumun yapısına ve zamanın beklentilerine cevap verebilecek durumda olan toplumlar, medeniyet merdiveninin üstünde bulunmaktadır.

Öğretmenler, sağlıklı yapılmış eğitim yatırımları ile geleceğin yaratıcı beyinlerini, sağlıklı bir şekilde yetiştirmiş olacaklardır. Çünkü eğitim sadece

(32) Halide Nusret Zorlutuna; " Örnek Öğretmen " , Eğitim, Haziran 1956, C. 6, sayı 64, sh. 3-4.

(33) Prof. Dr. Enis Öksüz; " Ahilik Müessesesinin Sosyal Gelişmedeki Yeri ve Önemi " , Sosyoloji Konferansları 24. Kitap, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul 1993, sh. 27-44.

okuldan birşey öğrenip orada bırakmak demek değildir. Alınan bilgilerin sentezinin yapılıp, amaca uygun kullanımı önemlidir. Okul bilgi üretme yeridir. Okul öğrencinin geleceğini şekillendirmektedir. Gelecek, yetişen nesillerle ilerleyeceğine göre, kalkınmanın en önemli ucu eğitime dayanmaktadır.

1- Eğitimin Bilgi Üretimi Yönü İle:

Ülkelerin ekonomilerinde yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin büyük önem taşıdığı aşikârdır. Bu zenginliklerin teknikle birlikte iyi değerlendirilmeleri maddi açıdan milletlere refah sağlamaktadır. Ama bu kaynaklar sınırlıdır. Uzun zaman diliminde olsa da neticede yok olmaları söz konusudur. Oysa insan için böyle bir şey düşünebilir miyiz? Elbette hayır. Çünkü insanoğlu varolduğu müddet içinde, en önemli özelliği olan beynini yaratıcılıkta her zaman için kullanabilecektir. Yeter ki gerekli gıdası verilsin. Yani eğitim yoluyla bilgi ile donatılsın. Yeraltı ve yerüstü kaynakları biryana insan, bir ülke için en önemli beşeri kapitaldir. İnsanın ilmi ve teknik bilgileri yeniden istihsal edilebilen bir istihsal vasıtasıdır ve bu mânada bir kapitaldir.

İnsan, yaşamının belli döneminde eğitim yolu ile aldığı bilgileri zamanı gelince kullanmak suretiyle yeniden işler hale getirmektedir. İktisadi deyişle bilgi üretmeye başlamaktadır. Böylece kalkınma olayı gerçekleşmiş olacaktır.

Öğrenim faaliyeti verimliliğin ve buna bağlı olarak milli istihsalin artırılmasında başlıca şu fonksiyonları ifa eder:

(34) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Eğitim Sosyolojisi, Genişletilmiş IV. Baskı, TDAV, İstanbul 1987, sh. 73.

- 1- Eğitim ilmi araştırmayı teşvik eder.
İlk olarak, ilmi araştırma tekniklerini geliştirmek ve öğretmek suretile verimliliğın artmasında rol oynayacak yeniliklerin meydana getirilmesini eğitim temin eder.
- 2- Kabiliyetlerin keşfi eğitimle mümkündür.
- 3- Eğitim iş fırsatlarına uyma imkânını sağlar.
- 4- Eğitim, bilginin yeni nesillere naklini sağlar.
- 5- Halkın hünelerleri eğitimle artar.
- 6- Eğitim iktisadi buhranların tesirini hafifletir.

Böylece eğitimin ve okulların belli başlı fonksiyonları istihsale vasıtalı veya vasıtasız bir şekilde tesirli olmakta ve eğitim hizmetlerinin artması bu bakımdan beşeri kapital stokunun da artmasında rol oynamaktadır. (35)

2- Eğitimin Bilgi Tüketimi Yönü İle:

Eğitimin üretim yönünün yanında bunun sonucu olarak tüketim özelliği de bulunmaktadır. " Bilgi Tüketimi " iktisadi anlamındaki " bitiş " olarak değil, bilginin ve eğitimin gerekli alanlarda, geleceğe yönelik yararlı atılımlar için algılanması anlamında kullanılmaktadır.

Çünkü " eğitim masraflarının birer yatırım olarak istikbalde istihlake ve kazançlara tesir ettiği muhakkaktır. Ancak eğitimin bir yatırım olarak istikbaldeki istihlake tesirinden başka bir de haldeki (eğitim

hizmetinden istifade eden şahısların, bu istifadelerinin devam ettiği müddet zarfındaki) istihlâk tesirleri vardır. Eğitim bir istihlâk hareketi olarak ele alınmak istenildiği zaman sadece maddi ölçülere tâbi tutulması da maksadı temine kâfi gelmez. Eğitim bilgi istihlâkı halinde gözönüne alındığı zaman insanların zevklerinde bir incelme vuku bulması ve birçok manevi tatmin kaynaklarını elde etmeleri mânâsını taşır. Böylece, aynı zamanda maddi olmayan bir hüviyet kazanır. Bu bakımdan eğitim hizmetinin (veya başka bir ifade ile, okullaşma yolu ile eğitim sektörü faaliyetlerinden doğan neticenin) dayanıklı bir istihlâk malı olduğu ve bir çok dayanıklı mallardan daha sürekli olma karakterine sahip bulunduğu ifade edilebilir." (36)

Yapılan yatırımlar tüketim olarak değerlendiriliyor ama bu tüketim, gelecekteki üretimlerin temelini oluşturmakla olumlu bir şekle bürünmektedir. Gereksiz yapılan icraatlar olarak düşünülmemelidir. Çünkü uzun vadeli bir bekleyiş söz konusudur. Böylelikle uzun vadede kalkınmanın temelide atılmış olmaktadır.

C- KÜLTÜR DEĞERLERİNİN AŞILANMASI AÇISINDAN ÖNEMİ

Dünya üzerindeki milletleri birbirinden farklı kılan, onlara kendine has özellikleri veren kültürlerdir.

Kültürün en meşhur ve kapsamlı, bugün de kabul edilebilen tanım 1871'de Tylor tarafından yapılmıştır. Tylor'a göre, "kültür ve medeniyet, bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun kazandığı bilgi, iman, san'at, gelenek, görenek ve benzeri kabiliyet, hüner ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür." (37)

Teknik gelişmeler sonucu dünyamız küçülmüş ve karşılıklı etkileşim artmış olmasına rağmen, milletler kendilerine has özelliklerini korumaya gayret etmektedirler. Bunu başaramayan milletler ise ne olduklarını bilmeden yaşamlarını basit bir şekilde sürdürmektedirler. Çünkü kültür, bir toplumun fertlerinde ortak kabul görmüş, maddeye ve insana karşı tavır alışlar bütünüdür. (38) Prof. Erkal'ın tanımı ile Tylor'un tanımının birbirini tamamladığını görmekteyiz. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi kültürün maddi ve manevi olmak üzere iki yönü bulunmaktadır ve bunlar birlerinin tamamlayıcısı durumundadır.

Kültür, bilindiği gibi, bir cemiyette dünya görüşünün kadrolandığı manevi değerlerle onun faal hayata yansımalarından ibaret maddi eşyanın meydana getirdiği bir bütündür. Kültür tarihçileri "bütün"ü oluşturan parçalarını da inceleyerek kültürün şu ana prensiplere bağlanabileceğini belirtmişlerdir: Düşünce sistemi, dil, din, hak anlayışı, sanat, ahlaki davranış ve bunların kontrolünde

(37) Nevin Güngör; Kültür-Eğitim-Dil üzerine görüşleri ile Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu; Kültür Bakanlığı Yayınları; Ankara 1991, sh. 47.

(38) M. E. Erkal; Sosyoloji (Toplumbilimi); 3. Baskı; İstanbul, 1987, sh. 115.

gelişerek, topluluk hizmetine konulan alet ve vasıtalar-
dır. (39)

Her kültür içinden çıktığı toplumla beraber yaşar, gelişir. Bununla beraber her kültür, kendi dışın-
dan gelen yabancı etkilere açık bulunmaktadır. Önemli
olan bu kültür etkileşiminden zararlı ve kaybetmiş ola-
rak çıkmamaktır. Bu alış-veriş sırasında ana temel zede-
lenmemelidir.

Kültür faktörü, sosyal değişmeyi yönlendiren
önemli bir faktördür. Bir insan topluluğunda sosyal de-
ğişmenin ortaya çıkabilmesi, insan unsurunun fiziki çev-
reyi işleyebilmesi ve teknolojiyi kullanabilmesi, o insan
topluluğunun sahip olduğu kültürün yaratıcılığına bağlı-
dır. (40)

Diyebiliriz ki, bu kültürel etkileşim, daha
çok teknik ve ilim alanında yapılan transferler açısından
yararlıdır. Tabii ki taklit olarak kalmayıp geliştirilir-
se daha da iyi sonuçlar vereceği kuşku götürmez. Kültür
yaratıcı ve zengin olmalıdır. Spengler'in de belirttiği
gibi, belirli bir yer ve zaman içinde medeniyetler doğan,
yaşar ve ölürlür. Milletlerin kültürleri ise; yeni doğa-
cak medeniyetlerle olan alışverişe devam ederler. (41)

Bir dünya üzerinde tam anlamıyla sağlam bir
yer edinmek istiyorsak kültürümüze sahip çıkmamız gerek-
mektedir. Bütün bunların temelinde de elbette yine eği-
tim yatmaktadır. Hem aile hem de okul tarafından birbir-
lerine paralel olarak verilmesi gerekli olan kültür eği-
timi çok önemlidir. Değişen ve gelişen bir ortam içinde
kültürel değerlerin korunması gibi kültürün aktarımı da
büyük bir özveri istemektedir. Çünkü farkına varmadan
bizi saran farklı kültürlerin etkisiyle hem çağa ayak
uydurmaya. hem de kendi benliğimizi korumaya çalışmak,
ancak çok iyi bir kültürel eğitimle olabilir. Eğitim a-
racılığı ile fert kendi toplumunun kültürel değerlerini

(39) Mustafa E. Erkal; İktisadi Kalkınmanın Kültür
Temelleri; Ankara, 1990, sh. 147.

(40) Mustafa E. Erkal; Sosyal Meselelerimiz ve Sosyal
Değişme, Mayaş Yayınları, Ankara, 1984, sh. 86.

(41) Mustafa E. Erkal; A.g.e., sh. 88.

alır ve sosyal varlık olur.

Kültürel değerlerin aktarımını yapacak öğretmenlerin bu konular açısından tam anlamıyla bilgi ve görgüye sahip olmaları gerekmektedir ki, zararlı etkilerden öğrencileri kolaylıkla koruyabilsinler, onları eğitebilsinler.

Toplum içinde zamanla düşünce ve yaşayış şekli açısından farklılıklar her zaman kendisini göstermektedir ve gösterecektir. Önemli olan zaman içinde dış etkilerle gerçekleşen bu ayrıcalıkların en aza indirilmesidir. Bugün gerçekleştirildiği an ilerleme ve bütünleşme gerçekleşecektir. Burada da görev yine aileye ve devamında gençliği yetiştiren öğretmenlerimize düşmektedir.

Kalkınma sadece teknik ve ilim alanında başarılı olmakla sağlanamaz. Bütün alt yapıların sağlam olması gerekmektedir. Ekonomi, eğitim, hukuk, sanat, bilim hepsi birbirine bağlıdır ve o milletin kültürünün parçalarını yansıtmaktadırlar.

Eğitim bir sosyal kurum olarak kültür bir unsurudur; kültürden ve kültürün diğer unsurlarından etkilenir, böylece şekillenir. Diğer taraftan eğitim kültürün gelişmesinde ve değişmesinde önemli rol oynar. Toplumda kültürün veya sosyal mirasın bir nesilden diğerine aktarılması eğitim yoluyla mümkündür. Eğitim süreci ile sadece kültür nakledilmekle kalmaz, ona katkıda da bulunur. (42)

1- Kültür Aşılaman Çeşitli İletişim Araçlarının Etkilerini Düzeltme ve Değerlendirme Rolü.

Daha önce de belirttiğimiz gibi teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının çeşitliliğinden dolayı, dünyanın en uzak bölgesi bile bizler için yanibaşı-

(42) Nevin Güngör; Kültür-Eğitim-Dil Üzerine Görüşleri ile Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu; Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991, sh. 63.

mızda gibi olmuştur. Bu araçlar sayesinde değişik olaylar, düşünceler, yaşama biçimleri, iyi veya kötü herşey gözlerimizin önünde sergilenmektedir. Farkına vararak veya varmadan bunları benimsiyoruz, etkisinde kalıyoruz, bunlarla içiçe yaşamaya devam ediyoruz.

Bu etkilenimin yaşandığı ve yansıdığı en büyük kitleyi gençler ve çocuklar oluşturmaktadır. Bunlar anında büyük bir tehlikenin haberciliğini de yapmaktadırlar. Henüz kendisinin ne olduğunun tam olarak farkına varmayan gençlik, yapısı gereği bu olayların etkisinde kalacaktır. Kendisi için zararlı olduğunun farkına varmaksızın bu akımları benimseme yoluna girecektir. Bu durum gençlerimizin kendi kültürlerine yabancı kalmalarına neden olabileceği gibi, kendi kültür değerlerini küçümsemelerine de yol açabilecektir. Bunda televizyonun ve yayınlanan dergilerin etkileri çok büyük olmaktadır.

Toplum için büyük önem arzeden küçük ama önemli bir grup vardır ki, her zaman toplumun gözü üzerindedir. Bunlar "Aydın" olarak adlandırılan yazarlarımız, bilim adamlarımız, sanatçı grubudur. Bunların içerisinde dahi kendi kültürüne yabancılaşmış, kendi öz değerlerini küçümseyen, beğenmeyen kişiler mutlaka bulunmaktadır. İşte gençlerimiz için tehlikeli olan yayınları bu kişiler yapmaktadırlar. Gençlerimiz de kendilerini bu tür düşüncelere kolayca kaptırabilmektedirler.

Televizyon ise en büyük tehlikeyi teşkil etmekte başı çekmektedir. Görüntülü iletişim aracı olması bu durumu daha da tehlikeli yapmaktadır. Yapılan yayınların ve filmlerin etkisiyle büyük bir taklit ve arayış yarışına girilmiştir. Modayı, konuşmayı, düşünmeyi televizyon idare ediyor diyebiliriz kolaylıkla. Tehlikede olan grup yine çocuklar ve orta öğretim çağındaki gençlerimizdir. Bu grup içindeki gençler kendilerini heniz keşfetmektedirler, her konuya açık oldukları gibi, zararlı yayınların etkisine de rahatlıkla girebilmektedirler. Kendilerini kanıtlamak için aileden kopmaya çalışmak, kötü alışkanlıklara yönelmeler, teröre yönelme, cinsel sapmalar hep bu etkiler-

den kaynaklanmaktadır. Bir ülke gençliği için de bundan büyük tehlike olmasa gerektir. Ama işin ilginç yanı, her nedense iyi olanın değil de kötü olanın teklit edilmesidir. Hem zararlı olan alınıyor, hem de taklitten ötesine geçilemiyor. Bunun temelinde manevi kültür eğitimimizin eksik olması yatmaktadır. Manevi yönümüz eksik kaldığı sürece de maddi kültür yansımaları olumlu olarak kendini göstermektedir. Oysa kültür en küçük kurumdan, en büyük kuruma kadar her yerde kendisinden bir parça bulundurmaktadır.

Toplum hayatının bütün sosyal pencereleri kültür tarafından kapsanır. Duyguda düşüncede tasarlanmayan bir fikir ve düşünce madde de kolay kolay şekillenebilir. Fert maddi nitelikli bir eser ortaya koyarken, gerek irsi olarak sahip olduğu bazı özelliklerden, eğitim ve öğretimde kazandığı ve geliştirdiği bilgi ve kabiliyetlerden ve toplumun kültürlerinden aldığı paydan yararlanarak eser yaratabilir. (43)

Bütün dengelerin rahatlıkla kurulacağı ortam okuldur ve bunu yapacak olan kişiler anne ve babadan sonra öğretmenlerdir. Günümüzdeki yayınları öğretmenler ve öğrenciler birlikte takip etmektedirler ve rahatlıkla tartışabilmektedirler. Bu rahatlık içinde, derslerle bağlantılı olarak güncel konularda yapılacak tartışmalarla, doğrularla yanlışlar gözler önüne seriliverir. Kültürel değerlerimizle olan benzerlikleri veya farklılıkları gözden geçirme imkanı yaratabilir. Öğretmen burada rehber durumunda olmaktadır. Çünkü kendi içinde kalmayıp, dünyada olup biten değişimleri, gelişmeleri takip etmelidir ki, öğrenciye ulaşabilsin, öğrenciyi doyurabilsin.

Dikkat edilmesi gerekli diğer bir konu, aileden alınan kültürel değerlerin doğruluğunun okul tarafından verilecek olan eğitimle paralel olması durumudur. Okul

(43) Mustafa E. Erdal; İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri, Ankara, 1990 , sh. 44,45.

ve aile birbirini tamamlar şekilde paralel eğitim vermeli-
dirler. Karşılıklı olarak eksiklerini tamamlamaya çalış-
malıdırlar. Ancak bu şekilde gerçekleştirilen eğitimle
zararlar en aza indirgenebilir.

Öğretmenlerimizin yapması gereken şey, genç-
lerin taklitçiliğini yaptıkları şeylerin kendileri için
neler ifade ettiğini ve bunlardan ne yarar göreceklarını
bulmalarına yardımcı olmaktadır. Yapılan işler yapılan
kişiler için doğru olabilir. Yanlışlar görülmeyebilir.
İşte öğretmen almış olduğu bilgisi ve kültürel birikimiy-
le gençlere hem öğretmenlik hem de yol gösterici olarak
yardımcı olacaktır.

Okullarda oluşturulacak bir sistem aracılığı
ile gençlere kendi kültürlerini tanıma, sevme, geliştirme
imkanı sağlanabilir.

Okulların fonksiyonu zamanla büyük değişiklik-
lere maruz kalmıştır. Yazının, matbaanın ve teknik keşif-
lerin henüz ortaya çıkmamış olduğu çağlarda, okul, sadece
öğretmenler vasıtası ile bilgi veren bir müessese durumun-
da idi. Halbuki zamanla yazının, daha sonra matbaanın ve
nihayet film, televizyon ve öğretim makinaları gibi teknik
vasıtaların keşfi, okulun fonksiyonlarında bazı değişik-
liklere sebep olmuştur.

Bilgi	Bilgi	Bilgi
Hoca	Hoca - Matbaa	Hoca - Matbaa - Teknik Vasıtalar
Öğrenci	Öğrenci	Öğrenci

Böylece, eskiden mevcut hudutlu bilginin tek
hakimi durumunda olan hocalar, zamanımızda bilgi hazine-
sinin sadece bir parçası haline gelmiş bulunmaktadır.

Bu durum, öğretmen ve okulun rolünü azaltmış gibi görünmektedir. Çünkü öğretmen ve okul bilginin inhisarcı durumda olan nakil vasıtaları mahiyetinde olmaktan çıkmıştır. Fakat hakikatle yeni ve daha tesirli teknik vasıtaları öğretmenlerin emrine amade kılmakla modern teknoloji okulun ve öğretmenin rolünü ve önemini artırmıştır. Zamanımızda öğretmen, öğrenimin stratejisini gösteren bir uzman durumundadır. (44)

İşte okul ve öğretmen böyle bir ortamda öğrenciyi çok çeşitliliğin içinde kaybolmaktan kurtaracak bir rol üstlenmektedir. Kendimize ve kültürümüze uygun olanı bulma ve değerlendirme imkanı ile öğrenci daha iyi kavrayacak ve değerlendirme imkanı bulacaktır.

2- Kültürel Öz Değerlerini Yozlaşmamış Hali İle Aktarılması Rolü.

Türk toplumu olarak, kendimize has karakteristik özelliklerimizle, İslamiyetin kabulü ile benimsediğimiz değerlerle, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Batı etkisiyle gelen etkilerin sentezinin yapıldığı bir ortamda yaşamaktayız.

Türk-İslam ve Batı değerleriyle yoğrulmuş durumda bulunuyoruz. Fakat bizim için önde olması gerekenler, Türk olduğumuz için kendimize ait özelliklerimizle, İslam olarak dinimizin bize kazandırdığı değerlerimizdir. Batı bizim için sadece, ilmi ve tekniği ile örnek alınacak bir sistemler bütünüdür. Ama bizler iyi ve kötü bütün yönleriyle Batı'yı taklit etmeye çalışırken, kendimizden, değerlerimizden ödün verdiğimiz ve uzaklaştığımız farkında değiliz. Oysa bizlerin Türk ve Müslüman olarak, diğer İslam ülkelerinden dahi ayrılan o kadar güzel insani değerlerimiz var ki bunları neredeyse unutmaya veya terketme aşamasına gelmiş bulunmaktayız. Anlamamız gereken

(44) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Eğitim Sosyolojisi, Genişletilmiş IV. Baskı, TDAV., İstanbul, 1987, sh. 29-30

tek şey, kendimizden ve öz değerlerimizden ödün vermeden de Batı ile ilişkilerimizi sürdürebilir ve teknik alanda ileri seviyeye gelebiliriz. Bunun için yalnız kültür ithaline gerek duyulmamalıdır. Taklit ilim ve teknik alanında olmalı, bu konuda da olduğumuz yerde saymamalı ve kendimiz olarak bir şeylerin icadına katkıda bulunmaya çalışmalıyız. Batı bizim için inceleme açısından bir örnek teşkil etmelidir.

Batının ilmine sahip olmadan yaşamak Mehmet Akif'in da belirttiği gibi zordur. Akif medeniyete uzak kalınmamasını fakat mukaddes değerlerden de uzaklaşılmasını tavsiye etmektedir. Gökalp ile Akif'in medeniyete yaklaşımları arasında paralellik bulunmaktadır. İlme büyük verer Akif, herşeyi Allah'tan bekleyen, kadere razı olup, hiçbir gayret göstermeyenlere ve köksüz alafrangacılar çatmaktadır. Halka yol gösterecek asıl kılavuz ilim sahibi ulemadır. Hurafe uydurmak yerine çalışmak esas alınmalıdır. Japonlar hakkındaki tespiti de ilgi çekicidir:

Ademin en temiz ahfâdına mâlik bir ada
Medeniyet girebilmiş yalnız fenniyle
O da sahiplerinin lâhik olan izniyle

Garbın eşyası, eğer kımeti haizse yürür
Moda şeklinde gelen seyyie gümrükte çürür. (45)

Bütün bunlar gösteriyor ki kendi değerlerimizle de ileri medeniyet seviyesine ulaşabiliriz. Bunun için bir engel söz konusu değildir. Yeter ki işin kolayına kaçıp taklitçi olmayalım.

Bunu en iyi olarak yerine getirecek olan öğretmenlerimiz kendi öz değerlerimizin olduğu gibi, doğru bir şekilde aktarımını sağlamakla eğitimde çok büyük bir atılım gerçekleştirebilirler. Çünkü hiçbir kurum tek

(45) Mustafa E. Erkal; İktisadi Kalkınma ve Kültür Temelleri, Ankara, 1990, sh. 148.

tarafli işlemez. İlerlemek için kurumların birbirleriyle ilişki halinde olmaları gerekmektedir. Sadece teknik alandeki başarı ile ilerleme sağlanamaz. Manevi değerleri sağlam olmayan medeniyetler her an için çökmeye hazırdırlar.

Eğitim aracılığı ile bu dengeyi sağlamak çok kolay olmaktadır. Gerçeklerden uzaklaşmadan, manevi değerlerimizin gençlere aktarılması gerekmektedir.

Manevi açıdan doyurulmuş kitle her zaman huzurlu ve rahat olacaktır. Başka arayışlar içine girmeyecektir. Amacının çalışmak ve ilerlemek olduğunun ve bunun bir ibadet kabul edildiğinin farkında olacaktır.

Eğitim bir milletin devamı için en başta gelen bir olaydır. Milletin devamında kültürel değerlerin önemini de inkar edemeyeceğimize göre eğitim ile kültür birleştirilmelidir.

Bize yabancı olmayan bir eğitim sistemi ile bilim ve kültürel özelliklerin bir araya getirilmesi gerekmektedir. Kendini tanımayan bir toplum için ilerleme söz konusu olamaz. Yapılan işler havada ve desteksiz kalmaya mahkum olacaktır.

Bunun için öğretmenlerimiz sadece ders kitapları ile değil, kültürel birikimleri ile de öğrencilerini geliştirmeye, yetiştirmeye çalışmalılar. Bu hassa dengeyi kurmaya ve geliştirmeye gayret etmeleri gerekmektedir. Öğrenciyi etkileyen en önemli kişiler olan öğretmenler bu işi yapacak en yetkili ve önemli kişiler olarak önemlerini her zaman korumaktadırlar.

III- ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE KIZ VE ERKEK ÖĞRENCİLERİN YÖNLENME EĞİLİMİ:

Meslek seçimi ülkemizde tesadüflere dayanmaktadır. Bunun nedeni ise, tam anlamıyla oturmuş bir milli eğitim politikasının olmamasıdır. Ayrıca eğitim konusuna milli politika olarak değilde, değişen her hükümetin kendi politikasıymış gibi bakılması yatmaktadır. Bu durum karşısında her halde oturmuş bir politikadan, eğitimden söz edemeyiz. Diğer bir yanlış yaklaşım da, Avrupa Eğitim sistemlerinin değerlendirilip, ülkemiz eğitim sistemine uygulanmaya çalışılmasıdır.

Halbuki hangi kurum olursa olsun, yerleşik, oturmuş bir politikası ve yapısı olmadığı müddetçe en son teknolojiyi dahi kullansa ilerlemesi söz konusu olamaz. Çünkü temeli sağlam olmadığı için tıkanma söz konusu olacaktır.

Milli eğitim konusunda yaşanan bocalamalar da bu yaklaşımların sonucu olmaktadır. Çünkü kendimize uygun bir sistem oluşturmak yerine, 1839 Tanzimat'la beraber başlayan Batı örneklerini alma, taklit etme olayına günümüzde de devam edilmektedir. Eğer ülke sistemi kaldıramıyor ve bir toplumun ihtiyaçlarını tüm anlamıyla karşılayamıyorsa, o sistem en modern toplumdaki çıkmış olsa dahi bir anlamı olmayacaktır. Esas olan, yapılacak işlerde topluma hitap edebilecek, toplum tarafından benimsenecek adımların atılmasıdır. En önemlisi de yatırımların geleceğe yönelik olarak uzun vadeli düşünülüp yapılmasıdır. Konuya milli politika olarak yaklaşmak zorundayız.

Herşey çekirdekten geliştikçe kalıcı olur ve ilerleme kaydedilir. Türk eğitim sistemimiz de böyle bir bocalamanın içindedir. Çünkü bize ait olmayan bir

sistemi kendimize uygulamaya çalıştığımız için tıkanma başlamıştır. Bunun sonucunda girilen arayışlar da eğitimimizi aksatmaktadır.

Bir ülkenin kalkınması eğitime dayanmaktadır, ama ülkemizde eğitim hep ikinci planda tutulmaktadır. Gerekli önem verilmemektedir. Yapılan yatırımlar ya belli bölgelerde yığılmakta ya da yetersiz kalmaktadır. Halbuki işin kolayına kaçıp gözardı ettiğimiz eğitim konusu, ülke kalkınması ve gelecek için büyük önem arz etmektedir.

Eğitim ve öğretim uzun vadeli bir yatırımdır; halkın yaptığı en büyük, en önemli ve en pahalıya mal olan bir yatırım. Ve işte bir yatırım olduğu içinde, yaşamayı daha müreffeh kılan muhitlerde temettü dağıtması beklenmektedir. Halkı eğitmekten çok çağın beklentilerine göre eğitim programları yapmak gerekmektedir. (46)

Yusuf Mardin'in de ifade ettiği gibi uzun vadeli yatırım olarak eğitim, yaz-boz tahtası olmaktan kurtarılmalı ve çağın beklentileri ile birlikte, milli politikamıza ve kültürümüze uygun bir şekilde yeniden ele alınmalıdır.

Milli eğitimimizin bu durumu, meslek seçimlerine de yansımıştır. Yeteneklerden çok tesadüflere dayanarak meslek tercihi yapılmaktadır. Bütün öğrencilerin gözünde üniversite bütün imkanların kendinde toplandığı eşsiz bir yer olarak görülmektedir. Çünmü girmek için büyükengeller aşıyor. Bir de mühendislik, tıp veya siyasal gibi gölümter tercih edilmişse bu değer daha çok

(46) Yusuf Mardin ; " Öğretimin Hedeflerini Tespit Etmek Lazım", Eğitim, Cilt 5, Sy 49, Sh.5, Mart 1959.

artmaktadır. Çoğunlukla meslek seçimi, yetenekli olmaksan çok, iyi bir iş ve para kazanma arzusuyla, toplumda edilinecek statüye bağlı olarak yapılmaktadır.

Bu durum özellikle öğretmenlik mesleğini olumsuz yönde etkilemektedir. Zekâ seviyesi yüksek olan öğrenciler zaten para getiren mühendislik ve tıp gibi yüksek puan gerektiren paralı meslekleri tercih etmekte ve kazanmaktadırlar. Bunların dışında kalan ve bu bölümlere giremeyenler için tek çözüm daha az puanlı ve ancak zorunlu olduğunda açıkta kalmamak için girilen bölüm olan eğitim bilimlerini yani öğretmenliği tercih etmektir.

Kız ve erkek bütün öğrenciler için meslek seçiminde aynı durum söz konusudur. Her şey rastlantıya ve verilen eğitim imkanlarına bağlı olmaktadır.

Kız ve erkek öğrencilerin okullarda birbirlerine göre oranlarını ortaya çıkarmak için, ortaokul, lise ve öğretmen liselerindeki durumları ile bunların fakülteye yansımaları ele alınıp, birlikte değerlendirilmelidir.

ORTAOKUL	ÖĞRETMEN			ÖĞRENCİ			
	A	B	C	A	B	C	
TOPLAM	1880-81	35913	23607	12306	1147512	753523	393989
	1981-82	37445	24543	12902	1239727	808901	430826
	1982-83	41215	27307	13908	1332809	864084	468725
	1983-84	42365	28043	14322	1450624	938125	512499
	1984-85	42652	28387	14265	1586581	1030188	556393
	1985-86	42514	28871	13643	1673723	1087878	585846
	1986-87	42246	28578	13668	1761794	1140925	620869
	1987-88	42551	28715	13836	1870515	1207603	662912
LİSE							
TOPLAM	1880-81	41334	25847	15487	534605	338515	196090
	1981-82	43173	27178	15995	540504	333177	207327
	1982-83	47385	29958	17427	519721	311074	208647
	1983-84	47697	29727	17970	529765	308388	221377
	1984-85	49205	30281	18924	583727	334095	249632
	1985-86	52892	32210	20682	627985	359690	268295
	1986-87	550065	32924	22141	672574	383298	289276
	1987-88	57834	34494	23340	697227	396885	300342

TABLO I. Ortaokul ve Liselerde Öğretmen-Öğrenci Dağılımı.

* KAYNAK : Türkiye İstatistik Yıllığı 1989 , T. C. Başbakanlık DİE , sh. 116.

A - Toplam
B - Erkek
C - Kadın

LISELER	OKUL	ÖĞRETMEN			ÖĞRENCİ		
		A	B	C	A	B	C
1979-80	2250	63887	40688	23199	887408	596890	290518
1880-81	2446	75024	48218	26806	889612	589257	300355
1981-82	2487	79075	51043	28032	891821	580080	311741
1982-83	2530	86738	55871	30867	877876	564591	313285
1983-84	2576	87635	56095	31540	907793	578342	329451
1984-85	2575	89755	56549	33206	984919	622735	362184
1985-86	2694	95019	59123	35896	1062994	674005	388989
1986-87	2783	100118	62201	37917	1137745	717208	420537
1987-88	2934	104764	64731	40033	1196519	750797	445722
1988-89	3079	106030	64972	41058	1250173	783235	466938

TABLO I.A. Liselerde Okul-Öğretmen-Öğrenci Dağılımı

* KAYNAK : Milli Eğitim İstatistikleri, Mesleki ve Teknik Öğretim , 1980-1981, Başbakanlık DİE.

Tablo I'de de görüldüğü gibi yıllara göre oranlara bakarak Ortaokul öğrenimi gören öğrencilerin kız ve erkek olarak oranlarını ele aldığımızda karşımıza çıkan sonuç şudur: Erkeklerin 1980 yılından itibaren ortaokuldaki sayılarının ortaokula devam eden toplam kitle içindeki oranı % 65'lik bir dilim teşkil etmektedir. Bu ilkokuldan sonra ortaokula ancak % 35'lik bir oranı teşkil edecek şekilde kızların devam ettiğini göstermektedir.

Ortaokuldaki görev yapan öğretmenlerin erkek ve kadın olarak birbirlerine göre oranlarını ele alacak olursak karşımıza farklı bir sonuç çıkmaktadır: 1980-1983 yılları arasındaki iki katına varan (erkekler % 65,7 kadınlar % 34,3) oranlar azalmakla beraber, 1988 sonuna doğru farkı yine korumaktadır. Ortaokullarda görev yapan öğretmenler arasında erkek sayısı fazlalığını korumaktadır.

1980-1988 yılları arasında liselerimizdeki durumu ele aldığımızda da karşımıza çok farklı sonuçlar çıkmamaktadır. Gerek öğretmenler, gerek öğrenciler arasındaki kadın-erkek dağılımında ki erkekler lehine iki kat farklılık devam etmektedir. Bu farklar, 1988 yılının sonuna doğru azalmakla beraber, aradaki fark yine devam etmektedir.

Aynı oranları öğretmen okullarında ele aldığımızda karşımıza çıkan görüntüler şu şekilde olmaktadır:

Tablo I-A'da gördüğümüz oranlara göre gerek öğretmen sayısında ve gerekse öğrenci sayısında, erkek öğretmen ve erkek öğrenci lehinde bir fazlalık göze çarpmaktadır.

A - Toplam
B - Erkek
C - Kadın

TOPLAM	ÖĞRETMEN			ÖĞRENCİ		
	A	B	C	A	B	C
1980-81	1012	807	205	15785	10574	5211
1981-82	968	736	232	15776	10693	5083
1982-83	1010	719	291	16824	11290	5534
1983-84	983	701	282	17815	12071	5744

TABLO II. Öğretmen Okullarında Öğretmen, Öğrenci Dağılımı

* KAYNAK : Türkiye İstatistik Yıllığı 1989, T.C. Başbakanlık DİE. sh. 119.

Tablo II'de belirtildiği gibi, kız ve erkek öğrenciler arasında iki katına varan fark açıkça görülmektedir. Erkek öğrencilerin dört yıl boyunca % 67'ye varan oranlarını korudukları görülmektedir.

Öğretmen okullarında görev alan öğretmenlerin sayısında ise erkek öğretmen sayısındaki fark daha yüksektir. % 70'in üstündeki oranlar dört yıl boyunca aynı düzeyde kalmıştır.

Bu verilerden anlaşıldığı gibi okullarımızdaki öğrenci sayısında tam bir eşitlik söz konusu değildir. Kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasındaki oran kızların aleyhine bir tablo oluşturmaktadır.

Öğretmenlerimiz içinde aynı oran söz konusu. Artan sayılar erkek öğretmenlerin lehine bir tablo ortaya çıkarıyor.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sayısal karşılaştırılmasında kız öğrencilerin küçük bir bölümünün eğitime ortaokuldan sonra devam ettiği görülmektedir. Bu durum kızların eğitimde azınlık halinde kaldıklarının bir göstergesidir.

A- Öğrenci Artışları İle Öğretmenlik Mesleğine
Yönelmede Artış Eğilimleri Mukayesesi Ve Çıkarılan
Sonuçlar:

Üniversiteye devam eden öğrencilerin seçtikleri branşlara göre sayılarını göstermek için 1970-1974 yılları ile 1982-1988 yıllarının kıyaslamalarını ele alacağız. Karşılaştırmayı ülkemizde en çok tercih edilen meslek dalları olan tıp ve mühendislikle yapacağız.

A - Toplam
B - Erkek
C - Kadın

FAKÜLTELER VE YÜKSEK OKULLAR GENEL TOPLAM	TIP			EĞİTİM BİLİMLERİ			MÜHENDİSLİK					
	A	B	C	A	B	C	A	B	C			
1970-71	159231	129734	29497	21775	14066	7709	9225	5751	3474	44645	41266	3379
1971-72	159549	129728	29821	22174	14465	7709	9924	6215	3709	47679	44210	3469
1972-73	167918	135470	32448	23501	15655	7846	11687	7120	4567	48150	44356	3794
1973-74	177281	141661	35620	22286	14659	7627	16516	10257	6259	46997	43125	3872

TABLO III. Bilim Kollarına Göre Öğrenci Sayısı

* KAYNAK : DİE. Milli Eğitim Yüksek Öğretim İstatistikleri 1970-1974, sh. 4.

A - Toplam
B - Erkek
C - Kadın

	MÜHENDİSLİK			EĞİTİM BİLİMLERİ			TIP		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
1982-83	63376	51660	11716	41952	26018	15934	2824	17833	10413
1983-84	59786	46554	10232	50024	29196	20828	31235	18366	12869
1984-85	72016	60009	12007	57380	33165	24215	35415	21558	13857
1985-86	76128	63225	12903	58657	33268	25389	39862	24097	15765
1986-87	77886	64772	13114	58972	32473	26499	43638	26238	17400
1987-88	80334	66979	13356	59116	32474	26642	47056	28109	18947

TABLO IV. Yükseköğretim Kurumlarında, Öğretim Alanlarına Göre Öğrenci Sayısı

* KAYNAK : Türkiye İstatistik Yılı 1989, T.C. Başbakanlık DİE. sh. 126-127.

1970-1974 yılları arasındaki branş dağılımlarını değerlendirdiğimizde yığılmaların tıp ve mühendislik alanlarında olduğunu görüyoruz. Eğitim bilimlerini tercih eden öğrencilerin hem sayı hem de oran bakımından düşüklüğü açıkça görülmektedir. Buradan çıkaracağımız sonuç, bu yıllar arasında öğretmenlik mesleğinin tercih oranının düşük oluşu ve tercih yüzdesinin erkek öğrenciler lehine oluşudur. 1970-74 yılları arasında 187.471 öğrenci mühendisliği, 89.736 öğrenci tıp eğitimini tercih ederken, eğitim bilimlerini tercih eden öğrenci sayısı sadece 47.352 kişidir. Dört yıllık genel toplam olan 663.979 kişilik bir öğrenci arasındaki bu sayı oldukça düşük kalmaktadır. % 7 gibi oldukça düşük bir orandır bu sayı.

1980 yılları eğitimimizde arayışların oldukça çok yaşandığı yıllar olmuş, yükseköğretimde iki sınavlı döneme girilmiştir. Bu eleme sistemi sonucu yeterli olmayan eğitimden dolayı açıkta kalan öğrenci sayısında büyük bir artış görülmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda da her yıl artan sayılarla öğrenciler, umutla üniversite kapılarında, buralara girebilmek için bekleyişe girmişlerdir. Durum böyle oluncada üniversiteyi bitirmek uğruna istemedikleri bölümlere girmeye başlamışlardır. Bunun en iyi kanıtını ülkemizde kendi branşları dışındaki işlerle uğraşan üniversite mezunları ile işsiz üniversiteliler vermektedirler. Ayrıca öğrenciler kısa zamanda iş hayatına atılacakları branşlara da öncelik vermektedirler.

1970-74 yılları arasındaki oranları 80'li yıllarla karşılaştırdığımızda ortaya çıkan görüntü şöyle olmaktadır:

Günümüzde üniversiteye giren öğrenci sayısında aşırı bir artış söz konusudur. Bir önceki yıllarda açıkta kalan öğrencilerin her yıl tekrar sınava girmeleri

bu yığılmalara neden olmaktadır. İşte bütün sorun bu noktadan itibaren ortaya çıkmaktadır. Aşırı yığılma ve üniversiteye girememe korkusundan dolayı öğrenciler bu durumda daha az puanlı ve girmesi kolay branşları istemeyerek tercih etmektedirler. Tercih edilen branşlar ise genelde sosyal ağırlıklı olduğu için eğitim ile ilgili bölümler olmaktadır. Söylenen ise; " İyi bir bölümü kazanamadım bari açıkta kalmamak için öğretmenliği yazayım " dır. Hiçbir şey yapılamayınca can simidi gibi sarıldıkları bir kurtarıcı öğretmenlik mesleği olmaktadır.

İşte 1970'li yıllarda gördüğümüz eğitim bilimlerindeki düşük sayı, 1980'li yıllarda aşırı bir şekilde artmıştır. Mühendislik bölümünde belli bir artış söz konusu iken, tıpta oran aynı seviyede kalmıştır. Bir yerde öğretmenlik isteksiz ve yeteneksiz kişilerin eğitim alanı olmaya başlamıştır.

Oranları kız ve erkek öğrenciler açısından ele aldığımızda, tıp ve eğitim bilimleri branşlarında oranlar birbirine yakın olmaktadır, ama erkek öğrenciler sayıca yine fazladırlar. Yalnız mühendislik branşında erkek öğrenci sayısı % 80 civarında bir oranı teşkil etmektedir. Yinede tıp ve mühendislik branşlarını tercih edenler üstün zekalı veya özel eğitim imkanlarından yararlananlar olmaktadır. Kontenjanı yakalayamayanlar açıkta kalmamak için, öğretmenliği tercih etmek durumunda kalmaktadırlar.

B- Mukayeselerden Çıkan Sonuçlar:

İlkokuldan başlayarak devam eden eğitim-öğretim faaliyetinde tek hedef üniversite olarak düşünülmektedir. Bu amaçla daha çok genel kültür ağırlıklı

eğitim verilen klasik liseler tercih edilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim veren liseler çok az tercih edilmektedir.

Ülkemizde ilkokul eğitimi zorunlu olmakla beraber her kesime ulaşamamaktadır. Bu daha çok köyler için geçerli olmaktadır. Devletin imkanlarını kullanamamasının yanında, ailelerin çocuklarını okula göndermemeleri bunların nedenlerinden bazılarını teşkil etmektedir.

Ortaokuldan itibaren kıyaslamaya başladığımızda üniversitelerimizde dahil kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısına oranla daha az olduğunu görmekteyiz. Oranların birbirine yakın olduğu yerlerde bile erkek öğrenci sayısı fazla olmaktadır. Oysa bir ülkenin kalkınması eğitime bağlıdır. Okullaşma oranı Japonya'da olduğu gibi % 99,9'u bulmalıdır ki kalkınma ve ilerleme tam anlamıyla gerçekleşsin ve çağa uygun olsun.

Oysa ülkemizde hâlâ kız-erkek okullaşma oranları iki katına varan erkekler lehine farkı korumaktadır. Her ne kadar büyük şehirlerimizde okula devam eden kız öğrenci sayısında yoğunluk görölse dahi bu ülke geneli için geçerli olamamaktadır. Çünkü hâlâ doğu ve batı yörelerimiz arasında farklar bulunmaktadır. Bu farklar ortadan kalkmadıkça optimum dağılımdan ve herkeşe eğitim sağlamak imkânından söz edemeyiz.

Böyle bir ortam içinde de meslekler rastlantıya dayanmaktadır. Öğrenciler teknik eleman olarak iş hayatına katılmak yerine, üniversiteyi bitirip daha üst basamaklara çıkma idealini taşımaktadırlar. Kabiliyetli olanların haricinde güçlerini zorlayıp üniversite eğitimine yönelenler olunca durum vahim bir hal almaya başlamaktadır. Çünkü, özellikle eğitim işini yeteneksiz bir kadroya devretme durumu ortaya çıkmaktadır. Bu durumun en tehlikeli neticesi yine insanları ve ülkeyi etkilemesidir. Ele aldığımız tablolar bize eğitimin her

kesime tam olarak ulaşamadığını, ulaşılan yerlerde de kız ve erkek öğrenci eşitliğinin sağlanamadığını ve mesleklerin rastlantıya veya gösterişe dayandığını göstermektedir.

Öğrenci sayılarındaki farklılığı öğretmenlerimizi kıyasladığımızda da görmekteyiz. Anaokullarımız haricinde diğer okul öğretmenliklerinde erkek öğretmenlerin sayısı daha fazladır. Şehirlerde fark azalmakla beraber köylerde farklılık hâlâ sürmektedir. İlerlemek için bu farklılıkları ortadan kalkması gerekmektedir. Bu oranları tabloyla gösterdiğimizde daha açık olarak görülecektir. Ayrıca 1987-1991 yılları arasındaki lisansve yüksek lisans eğitimlerini yapanların durumlarını da gösterirsek dağılımın eşit olmadığı bir kez daha ortaya çıkacaktır.

	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM		İLKOKUL		ORTAOKUL		ORTAOKUL DENGİ MESLEK OKULLARI		LİSE		LİSE DENGİ MES. OKULLARI			
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K		
TOPLAM OKUL														
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K		
TOPLAM	214060	148125	30	6282	126296	90593	28396	13583	791	864	31651	21984	27608	15597
ŞEHİR	119924	112768	30	5159	48512	59631	15920	11546	76	79	28185	20835	27201	15518
KÖY	94136	35357	0	1123	77784	30962	12476	2037	3	7	3466	1149	407	79

TABLO V. 1986-1987 Öğretim yılında Türkiye'deki okullarda görevli öğretmen dağılımı

* KAYNAK : Prof. Emel Doğramacı, Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü, sh. 107, Ankara, 1992.

ÖĞRETİM YILI	LİSANS			LİSANSÜSTÜ (Master ve Doktora)		
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
1987 - 1988	T	523502	100		24616	100
	K	177345	33.87		85.81	34.86
	E	346159	66.13		16035	65.14
1988 - 1989	T	551718	100		27058	100
	K	188148	34.1		9639	35.62
	E	363570	65.9		17419	64.38
1989 - 1990	T	635829	100		33049	100
	K	215927	33.96		11806	35.72
	E	419902	66.04		21243	64.28
1990 - 1991	T	695710	100		36711	100
	K	236332	33.97		13301	36.23
	E	459378	66.03		23410	63.77

TABLO VI. 1987 - 1991 Öğretim Yıllarında Yüksek Öğretim Lisans ve Lisansüstü Programlarına kayıtlı Öğrenci Sayısı

* KAYNAK : Prof. Emel Doğramacı, Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü. sh. 102 , Ankara 1992

Tablo V 'te görüldüğü üzere, genel toplam içinde erkek öğretmenlerin sayısının bayan öğretmenlerden fazla olduğu görülmektedir.

Tablo VI 'da da erkek öğrencilerin sayıca kızların iki katına varan bir oranı söz konusu olmaktadır.

Ülkemizde kadınlar tam anlamıyla rahat ve huzurlu bir ortamda çalışma imkanlarına sahip bulunamamaktadırlar. Bundan dolayı eğitim konusundada çekingen davranarak bir noktada eğitimlerini bitirmekle, aileler tarafından okutulmamaktadırlar. En acı durum ise Eğitim gördükleri bölümde ilgili bir işte çalışmayıp ev kadınlığına tercih edenlerin varlığıdır.

Ülkemizin yetenekli ve üretken insanlara ihtiyacı bulunmaktadır. Bunun temelini eğitim teşkil ettiğindedir ki bu alana yönelecek kişilerin son derece samimi olmaları gerekmektedir.

Artan öğrenci sayısına hitap edemeyecek, yetersiz kalacak öğretmenlerde yetiştirilir ve yeteneksiz öğrenciler açıkta kalmamak için bu mesleğe yönelmeye devam ederlerse eğitim politikası, ülke kalkınmasına destek olmak yerine köstek olacaklardır. En kısa zamanda sağlıklı bir şekilde bu oranlar dengelenmeli ve her kesime en iyi eğitim imkânı sağlanmaya çalışılmalıdır.

Türk eğitim sisteminin ana amacı kalkınmanın gerektirdiği nitelikte insan gücü yetiştirmek değil, öğrencileri bir üst okula hazırlamak olmuş, fakat bunda da başarıya ulaşılamamıştır. İlkokulu bitirenlerin yalnızca yüzde 50'si ortaokula, ortaokulu bitirenlerin yüzde 75'i liseye, liseyi bitirenlerin ise son yıllarda yalnızca yüzde 10-12'si üniversiteye girebilmektedir. Ötekiler yaşamlarını sürdürebilmek için kullanabilecekleri işe yarar bir bilgi ve beceriden yoksun olarak,

önlem alınmadığı için, her yıl artan sayıda boşluğa bırakılmaktadır. (47)

1- İstatistikî Verilerin Optimum Olma Hali:

İstatistikî verilerde kadın ve erkek öğrenci ve öğretmen sayılarındaki dağılımın eşit olmadığını, daha doğrusu en uygun biçimde dağılmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Belli bölümlere aşırı bir ilgi söz konusu olmaktadır. İhtiyaç fazlasından çok öğrenci bölümlere yığılmaktadır. Bunun sonunda da fakülte bitiminde işsizlik başgöstermektedir. Kendi branşlarında iş bulamayan işsiz kalan üniversiteliler, ya da başka işlerde çalışan üniversiteliler.

Bu tür sorunlarla karşılaşmamak için bölümlere, ihtiyaç fazlası öğrencilerin alımına son vermek durumundayız. Amaç herkesi üniversiteli yapmak, ise, bunu en uygun dağılımı yapmak sureti ile gerçekleştirmek durumundayız. İhtiyaç ve öğrenci istekleri arasında bağlantı kurarak, okullarda yönlendirme çalışmalarına gidilmelidir.

Ayrıca öğrenci sayısındaki yükselmelere karşın öğretmen sayısında çok az bir artma olmaktadır. Bu da öğretmen başına düşen öğrenci sayısının artmasına yol açmaktadır. Bu durum öğrenimin kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir.

Hangi meslek dalında olursa olsun ihtiyaç fazlası öğrencinin bu bölümlere alınmaması gerekmektedir. Aşırı yığılmalar eğitimin kalitesini azaltacağı gibi, ülke ekonomisini de olumsuz yönde etkileyecektir.

(47) Yahya Kemal Kaya; Eğitim Yöntemi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, 3. Basım, sh.16, Ankara, 1986.

2- Uygun Olmayan Dağılımın Doğuracağı Neticeler:

Eğitim yatırımlarının uygun biçimde yapılmayışı, ülke ekonomisini olumsuz yönde etkileyeceği gibi, kişilerin de zaman kaybına uğramalarına yol açacaktır. Sonucunda uğraşını vermeyeceği bir eğitime yönelme hem kişi için bir külfet olacaktır, hem de devletin olumsuz yönde etkilenmesine yol açacaktır. Çünkü en kötü ihtimalle işsiz kalma tehlikesi ile karşılaşacak olan bu fertler milli gelirin zayıflamasına neden olacaklardır. Önemli olan mezun olan fertlerden milli ekonomi açısından azami miktarda fayda sağlayabilmek olayıdır. Gelişmekte olan ülkemiz için bu son derece önemli, can alıcı bir konudur. Zamanın ihtiyaçlarına göre meslek seçimine, yetenekleri doğrultusunda öğrencileri yönlendirmek zorunluluğuna yönelmek durumundayız. Aksi takdirde işsizler ordusuna binlerce üniversiteliyi dahil etmeye devam edeceğiz demektir.

IV- KIZLARIN ÖĞRETMENLİĞE CELBEDİLMESİNİN MİLLÎ EKONOMİ VE AİLE AÇISINDAN ÖNEMİ:

Kızların öğretmenliğe celbi meselesi ülkemiz yapısı itibariyle ortaya konulmuş bir durumdur. Ülkemiz doğusu ve batısıyla tam bir uyum halinde değildir. Batı bölgelerimizde rastlanılan hoşgörü ve çocukları yönlendirme konularına doğu bölgelerimizdeki ailelerde rastlayamamaktayız. Erkeğin öncelikli olduğu bir ortam varolduğundan kadın ön plana çıkamamakta kendisine gerekli ilgi ve hoşgörü gösterilmemektedir. Erkek çocuklar daha itibarlı olmaktadır. Oysa hiç düşünülmeyen bir konu var ki, o da kadınların ihmal edilmesinin erkeklerin de aleyhine olacağı gerçeğidir. Çünkü erkek çocuğunu bugünün kızları yarının kadınları dünyaya getireceklerdir.

Ne yazık ki doğu bölgelerimizde bu şartlar altında yaşayan yüzlerce kızımız bulunmaktadır. En büyük olasılıkla ilkokulu bitirmelerine izin verilmekte. Peki ya sonrası? Sonrası, ev kadınlığına hazırlık yapmaktan başka bir şey değildir. Erkek hakimiyetine dayalı aile yapısının özellikleri korunduğundan dolayı, kadın çalışırsa evde erkeğin hakimiyeti azalır korkusu ağır basmakta ve kadının çalışmasına izin verilmemektedir.

Kadınlarımız genelde ücretli çalışmayı tercih etmektedirler. Müteşebbis olarak iş hayatına girme olayı imtiyazlı kesimlerdeki bayanlar için geçerli olmaktadır. İşveren olarak kendi işinde çalışan kadın sayısı düşüktür. Ayrıca iş yerlerinde çalışan kadınlarımız için iş şartları her yönüyle iyileştirilmiş değildir. Çalışma saati esnekliği bulunmamaktadır.

Bu bölgelerimizde kadın mesleği-erkek mesleği ayrımı yapıldığından zaten kızları her işe yönlendirmemektedirler. Belli bir statü sağlamayan meslekler

haricinde diğ er mesleklere olumlu bakılmamaktadır. Bunun en güzel örneğini Ő u Ő ekilde verebiliriz: Ülkemiz sanayileŐ me yoluna girmiş olduğu halde, aslında bir tarım ülkesidir. Ama öyle yörelerimiz bulunmaktadır ki tarım iptidai Ő ekillerde yapılmakta ve yeterli verim sağ lanamamaktadır. Oysa bu ortamda bazı aileler çocuklarını zirai konularda eğitime yönlendirebilecekleri halde, sırf memur olma ve iyi bir ortama girme hayalleriyle baş ka yönlere çekmektedirler. Prof. Kurtkan Bilgiseven'in ifadesi ile " memleketimizde zirai eğitimin esas itibarile köy çocuklarına imkân sağ laması gerektiğ i meydandadır " (48) İfade edilmek istenen, ihtiyaç lar doğ rultusunda ve yerinde seçimler yapılmalı, kiŐ iler yönlendirilmeliler.

Buradan hareketle ifade etmek istediğ imiz konu, okuma imkanları kısıtlanan kızlarımızın, kadın tabiatına en uygun meslek diyebileceğ imiz öđ retmenliğ e yönlendirilmelerinin sağ lanmasıdır.

Başından beri ifade etmeye çalış tığ ımız konu, zeki ve yetenekli kızlarımızın öđ retmenlik mesleğ ine yönlendirilmeye çalış ılması sorunudur. Çünkü bu mesleğ e zeki kızlar girmediğ i zaman, açıkta kalan daha az yetenekli erkek öđ renciler yönelmekte, böyle olunca da öđ retmenlik mesleğ inin kalitesinin düşmesine yol açmaktadırlar. Halbuki zeki kızlarımız da baş ka mesleklerle zaten yönelmeyip, bazı bölgelerde çoğu zaten evde oturmaktadır. Böylece onların kabiliyet potansiyeli de ziyan edilmiş olmaktadır.

Nüfusumuzun yarısını kızlar oluŐ turmaktadır. ÇeŐ itli nedenlerden dolayı okumaları engellenen kızlarımızın içerisinde bulunan zeki ve yetenekli olanlarıda

(48) Amiran Kurtkan Bilgiseven; Eğ itim Sosyolojisi, Geniş letilmiŐ IV. Baskı, sh. 95, İstanbul- 1987.

böylece harcanmış oluyorlar. Oysa süper zeka grubunu teşkil eden % 2'lerin bu grup içinde olma ihtimali oldukça yüksektir. Tabiat % 2'lerde kız-erkek ayırımı yapmadığından, kızların muhakkak okutulması gerekmektedir. Bunun sağlanması için de eğitimin her kesime yaygınlaştırılması ve kişilerin ve özellikle kızların verimli olabilecekleri şekilde yaralandırılmaları sağlanmalıdır.

Gerek çalışma saatinin ve gerekse aile içi yaşamı, uyumu bozmayacak özelliği bulunması dolayısı ile öğretmenlik, bu tür ortamda bulunan kızlarımızda dahil bayanlar için en uygun meslek durumundadır. Yetenekli ve istekli kızların evde oturmak yerine bu mesleğe yönelmeleri hem kendilerini geliştirmeleri açısından, hem de milli ekonomiye katkı için olumlu olacaktır. Tüketici olmaktan kurtulup üretici duruma geçecekler ve genç neslin yetişmesine katkıda bulunacaklardır.

Kadın doğası gereği daha iyi eğitmeye müsaittir. Annesinden ayrılan çocuk öğretmenini ikinci bir anne gibi görebilmelidir. Manevi değerlere daha çok bağlı olduklarından, çocuklara manevi değerlerin aşılanmasında yararlı olabilirler.

Diğer mesleklere oranla " sataşma " öğretmenlikte asgariye düşmektedir. Bu açıdan dolayı rahat meslek durumundadır.

Bütün bunlar olumlu yönde değerlendirilip, kızlarımızın önüne getirildiğinde, kendilerini ispatlamaları için iyi bir fırsat sağlayabilecektir.

Öğretmenlik mesleğinin en önemli özelliği direkt olarak insanla ilgilenme olayıdır. Direkt olarak etkileme ve yönlendirme yapılmaktadır. Kişiyi dolaysız etkileme durumu söz konusu olmaktadır. Bundan dolayı,

öğretmen aldığı mesleki bilgisinin yanında, kendisini devamlı olarak geliştirmek zorundadır. Yenilikleri takip etmek ve gelişmelere açık olmak durumundadır. İşte bu özelliklerden dolayı, kadınlar bu mesleği seçtiklerinde özellikle köylerde kendilerini her alanda geliştirmiş olacaklarından, haksızlıklara ve yanlışlara karşı hakkı ve haklıyı daha iyi savunurlar. En azından içinden çıktıkları toplumun eksik yönlerini, onlardan biri olarak rahatlıkla açıklar ve gösterebilirler.

Kadının çalışma ortamında olması günümüzün kaçınılmaz bir sonucudur. Teknolojinin ilerlemesi, kadına oldukça bol zaman kazandırmaktadır. Bu boş zaman iyi değerlendirilmediğinde kişi kendini boşlukta hissedebilir. Kadınların bu durumlara düşmemeleri için bir iş sahibi olmaları, hem ruh sağlıkları, hem de kendilerine güvenlerini yitirmemeleri için oldukça önemlidir. Bu durum genelde şehirdeki bayanlar için söz konusu olmaktadır.

Bir tarım ülkesi olarak, tarım kesiminde ücretsiz işçi konumunda olup, emeğinin karşılığını alamayan kadınlarımızı unutmamalıyız. Köyde yaşıyor olmaları, onların bazı konulardan mahrum kalabilecekleri anlamına gelmemelidir. Öyle bir sistem olmalı ki şehir ile köy arasındaki fark en aza inebilsin. Şehirde yaşayan kadının yararlanacağı imkanlardan köydeki kadın da yararlanabilmelidir. Eğitim bir toplumda her alanda % 99,9 gibi bir rakama ulaştığı zaman ilerleme ve kalkınma sağlanabilir. Bu oran şehirden en küçük yerleşim birimine kadar bir kesimi içine alıyor demektir.

Bir toplumda okumuş ve kültürlü kadın sayısının yüksek olması, gelişmenin başlıca nedenlerinden biri kabul edilebilir. Çünkü çocuğu eğiten kadındır, ilk izlenimler kadından yani anneden alınır. Kendini geliştirmiş kadın çocuğu iyi eğitmekle gelecegede damgasını bir yerde vuruyor durumdadır.

Atalarımız zamanında Hakan'ın yanında yer alan, her konuda söz sahibi olan, erkeklerle aynı ortamı paylaşan, onlarla yarışan kadınların torunları olarak; günümüz kadınının da haklarını savunması, elde etmesi zorunludur. Oysa bizim kadınıımız bu hakların çoğunu, bazı Avrupa ülkelerinden önce elde etmiştir, ama, sadece eğitime önem vermemekten dolayı, haklarını tam olarak kullanamamakta ve geri planda kalmaktadırlar. Yanlış yaklaşımlar, hatalı kurallar kadınların çabalarıyla yok edilebilir. Bunun için kadının eğitilmesi şarttır. Yani işin ucunda yine eğitim bulunmaktadır.

Yaptığımız açıklamalardan kızların illede öğretmenlik mesleğine yönlendirilmeleri gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Sadece imkanı olduğu halde okutulmayan ve evde oturmaya zorlanan kızların yetenekleri doğrultusunda öğretmenliğe yönlendirilmelerini önermekteyiz. Yani eğitimin her aşamasında olmalı ki yetenekleri keşfedilsin.

Muhakkak ki kadın olsun erkek olsun herkes kendi yeteneği doğrultusunda meslek seçimi yapmakta özgürdür.

Günümüzde daha çok para ve statü getiren mesleklere yönelme olmaktadır. Kızlarımız da böyle bir arayışın içine girmiş durumdadır.

Bu mesleklere (mühendislik-tıp-siyasal-işletme) zeki ve istisnalar haricinde imtiyazlı eğitimi alanlar yönelmektedirler. Kişiler en son bilgi ve zeka sınırlarını zorlayarak bunu başarmaya çalışmaktadırlar. Muhakkak zeki insanların bu meslekleri yapmaları -ister kız olsun ister erkek- olumlu bir durumdur. Çünkü yaratıcılık olacaktır. Bu da ilerleme demektir. Bu, işin olumlu yanısıdır. Olumsuz yanı ise gerçekten çok acı olmaktadır. Parası az olduğu ve toplum tarafından gerekli

ilgiyi görmediği ve gösterilmediği meslek olarak değerlendirilen öğretmenliği kimse istememekte, adını duydukları zaman burun kıvırmaktadırlar. Ancak ve ancak üniversite mezunu olmak amacıyla okunan bir branştır ki, buna yönelenler genelde erkekler olmaktadır. Bunlar bu işi yaptıkları zaman başarılı olamayacak, yeteneksiz ve isteksiz kişilerdir. Genç nesil böyle öğretmenlerin ellerine teslim edilirse, başarısız eğitim sonucu bir duraklama yaşanmaya başlanması içten bile değildir.

Geleceğin umutları olan gençler, iyi bir eğitim görmemeleri halinde, paralı mesleklere yönelseler bile, sağlam temele oturmayan, eksik eğitimden dolayı başarısız olmaya mahkumdurlar. Bu olay bu şekilde devam ettiği müddetçe de aynı kısır döngü devam edecektir. Yeteneksiz öğretmenler, başarısız öğrenciler. Bir ülkenin geleceği için bundan daha kötü bir olay düşünülemez herhalde. Ayrıca böyle bir durum milli gelirin küçülmesine ve eğitim yatırımlarının azalmasına ve belli kesime yığılmasına yol açabilecektir.

Eğitim uzun vadeli ve geleceğe yönelik bir yatırımdır, kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Eğitim, eğitimci olmadan gerçekleşmeyeceğine göre, öğretmenin değerini küçümsemek gerek. Tam tersi. oluşturulacak sistemde, açıkta kalmaktan korkanların gireceği durumdan kurtarılıp sadece zeki ve yetenekli kişilerin okuyacağı bir branş haline getirilmelidir öğretmenlik.

Yetenekli ve zeki öğrencilerin mesleklere yönelme oranları ülke beklentilerinin ne çok altında ne de çok üstünde olmamalıdır ki, yeteneksiz meslek sahipleri ya da işsizler ordusuna sahip olmayalım.

A- Milli Ekonomi Açısından:

Kalkınmaya iktisadi yönden de, sosyolojik yönden de baksak, eğitimin kalkınmadaki büyük rolünü görmemek mümkün değildir. Bugün gelişmeden ilk anlaşıl-
lan sanayileşmedir. Bazı hallerde de, siyasi ve ikti-
sadî istiklâlin (bağımsızlığın) elde edilmesi mânasına gelir. Yahut eğitim fırsatları yaratılması veya dev ba-
rajlar kurulması, gökdelenler inşası, çelik fabrikalar yapılması suretiyle, milli bir sermaye meydana getiril-
melidir. Gelişme, köylerden şehirlere göre; nakil ve haberleşme vasıtalarının yayılması manasına da gelebilir. Sosyolojik bakımdan gelişme; muasırlaşma (modernleşme) ve birçok müessesenin değişmesi mânasına gelebilir. Bu bakımdan gelişme sırf iktisadi kriterlere dayalı değil-
dir, sosyolojik kriterler de önem taşımaktadır. Bu konu da öğretim ve eğitim önemli bir unsurdur. (49)

Yetenekli kişilerin isabetli bir şekilde ya-
pacakları meslek seçiminin, ülke kalkınmasını olumlu yö-
ne doğru götüreceği aşikârdır. Prof. Eröz'ün çok güzel bir şekilde ifade ettiği gibi bunu ancak eğitimle gerçek-
leştirebiliriz.

Eğitimin sağlıklı olması için, belli branş-
lara yığılmayı önlemeliyiz. Eğitimde öyle bir yol iz-
lenmeli ki, kişisel yetenek ve isteklerin, ülke ekonomi-
si ihtiyacına ve yatırım olanaklarına göre yönlendiril-
mesi sağlanmalıdır.

Eğitim yatırımlarından milli ekonomi için en fazla istifade sağlayabilmenin diğer bir şartı da yetiştirilen fertlerin memleket ekonomisine en faydalı

(49) Mehmet Eröz; İktisat Sosyolojisine Başlangıç,
3. Basım, Filiz Kitabevi, sh. 375, İstanbul, 1982.

olacakları şekilde istihdam edilmeleridir. (50)

Hem sanayileşme yolunda ilerlemekte olan bir ülke, hem de tarım ülkesi olma özelliğini birlikte taşımaktayız. Bu yüzden eğitim sistemimizi teknik eğitim ve tarım eğitimi konusunda yönlendirebiliriz. Tarım bölgelerinde yetişen gençleri zirai eğitime yönlendirerek bir reform sağlanabilir. Ayrıca teknik eleman açığını kapatmak için teknik ve mesleki lise eğitimine ağırlık verilebilir. Bunun en güzel örneğini Japonya vermektedir. Kendi içine kapalı bir toplum olan Japonya daha 1860 yılında bunu kavramış ve teknik eğitime önem vermiştir. Modern tarım eğitimine ise 1870 yıllarında başlamışlardır. (51)

Eğitime verilen önemle milli gelir arasında aynı doğrultuda bir ilişki kurmak daima mümkündür. Fert başına milli geliri yüksek olan ülkeler milli gelirlerinden yüzde 5 veya yüzde 5'in üzerinde bir kısmını eğitim için ayırmışlardır. (52)

Bütün bunlardan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz: Her ülke kendi gidişatına ve ihtiyaçlarına göre, kendine has bir eğitim sistemi geliştirmeli, bunu uzun vadeli bir yatırım olarak gerçekleştirmelidir.

Hem ülke ekonomisine, hem ailelerine, hem de kendilerine yarar sağlamak amacıyla kızların, yani okutulmayıp evde oturtulmaları tercih edilen kızların, eğitimden yararalanıp iş hayatına girmeleri gerekmektedir. Eğitici yönlerinden dolayı da kendileri için en uygun

(50) Amiran K. Bilgiseven; Eğitim Sosyolojisi, Genişletilmiş IV. Baskı, TDAV, İstanbul- 1987, sh.95.

(51) Tayyar Sadıklar; Kalkınma Yolunda Japon Örneği ve Türkiye, Ankara, 1971, Ayyıldız Matbaası, sh. 103, 104.

(52) A.g.e.; sh. 106.

meslek olan öğretmenliğe yönelmeleri sağlıklı bir yaklaşım olacaktır.

B- Aile ve Aile İçi Ferdi Haklar Açısından:

Aile samimi ve yüzyüze ilişkilerin sürdürüldüğü en küçük, fakat en önemli bir sosyal kurumdur.

Dengesi bozulmamış bir aile ortamı, gerçek bir " cemaat " hayatıdır. Çünkü aile, insanı bütün yönlerden kuşatan atmosfer gibidir. Aile olmadan insanın ve toplumun var olması kuşkuludur. Onun için aile, toplumun ve devletin ana çekirdeği olarak görülmektedir.

Aile onu meydana getiren unsur ve faktörlerin statü ve rollerinin belli bir düzen içerisinde yapılaşmasını ifade eder. Yani aile içerisinde bulunan her fert belli bir statüye sahiptir.

Aile içerisindeki statü ve rol dengesinin belli sosyo-kültürel, ekonomik ve ahlâki kaidelere bağlanması, ailenin yapısını meydana getirir. (53)

Aile içerisindeki tutum ve davranışlar toplumsal özelliklere göre farklılıklar arz etmektedir. Bu özellikler aileyi oluşturan fertlerin konumlarının da belirleyicisi durumunda olmaktadır. Örneğin Avrupa'da aile bireyleri birbirlerine karşı oldukça özgür bir yaklaşım sergilerken, ülkemizdeki aile kavramı ile bir Arap ülkesindeki aile kavramı farklılıklar arz etmektedir. Arap ülkelerinde kadınlar ikinci sınıf muamelesine tabi tutulmakta, pasif durumda bulunmaktadırlar. Ülkemizde durum oldukça farklıdır. Gerek eğitim olayında olsun, gerekse kadının çalışma hayatıyla ilgili olsun,

(53) Hüseyin Akyüz; " Ailenin Yapısı ve Fonksiyonları ",
Türk Yurdu, Cilt 10, Sayı 40, Aralık 1990, sh. 34.

aile yapısı konusunda da iki çeşitlilik yaşanmaktadır. Bir tarafta kadının her konuda rahat olduğu aile ortamı, diğer yanda kadının ezildiği, dövüldüğü veya pasif bırakıldığı hiç bir değeri olmayan aile ortamı. Bu aileleri birbirinden bu derece farklı yapan şey eğitimidir. Kültürlü bir ortamda kadına gerekli önem verilmektedir. Verilmese kadın eğitimin verdiği avantajı kullanarak, hakkını aramasını ve korumasını başarmaktadır. Dünyadan haberi olmayan, gerekli eğitimi görmemiş kadın, haksızlıklarla savaşamamakta, kaderine sığınıp sessiz kalmayı tercih etmektedir. Ailesinden böyle gördüğü için aktif olamamaktadır. Bu durum eğitim eksikliğiyle birlikte, geleneklerimizin ve dinimizin yanlış yorumlanmasından ve uygulanmasından kaynaklanmaktadır.

Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde her fert yeri geldiğinde söz sahibi olabilmekte, alınacak kararlarda etkili olabilmektedirler. Birbirlerini yönlendirebilmektedirler. Kadın-erkek-çocuk farklılık arz etmekte; herkes yeri geldiğinde bazı konularda fikir beyan edebilecek durumdadır. Ailede demokrasi olayı söz konusudur

Eğitim düzeyinin düşük olduğu ailelerde ise " baba " her şeyin başıdır. Herşey ondan sorulur, herşeyi o bilir, bütün kararları o alır. Kadın ve çocuk söz hakkına sahip olmamaktadır. Özellikle kadın ezilmişliğin en büyük örneğini yaşamaktadır. Er büyük diyoruz, çünkü Türk kadınının olması gerektiği durum bu olmamalıydı. Bunun sebebi ne yazık ki eğitim yetersizliğidir.

Eğitimin yeterli olduğu durumlarda olumsuzluklar ortadan kalkmaya başlamaktadır. Olaylara daha olumlu ve mantıklı yaklaşımlar söz konusudur. Kişiler birbirlerine karşı daha hoşgörülü ve sevecen yaklaşırlar. (İstisnalar olabilir. Okumuş cahiller gibi.)

Aile içinde kadının eğitiminin derecesi, saygınlık kazanmasına olumlu katkıda bulunacaktır. Kadın aile içi kararların alınmasında rol alacağı gibi, çocuk gelişiminde de olumlu rol oynayacaktır. Kadın, eğitimi yoluyla eşine destek olmakta, birlikte alınan kararlarla aileyi birlikte omuzlamaktadır. En azından kendisine karşı yapılabilecek haksızlıklara karşı savunmasını yapabilecek, hakkını arayabilecek durumda olmaktadır. Üretim olayına da kadın iş hayatıyla katkıda bulunacaktır. İş hayatına da eğitim yoluyla girildiği açıkça ortadadır.

Kadının tahsilli olması, en büyük etkiyi çocuk üzerinde göstermesi açısından çok önemlidir. Çocuk ilk eğitimini annesinden almaktadır, ilk izlenimlerini anneden almaktadır. Alınan bu ilk izler ve eğitim çocuğun geleceği için önemli olacak bir damga durumundadır. Kendinden emin ve ne istediğini bilen bir annenin yetiştireceği çocuk da annesi gibi kendisinden emin olacaktır.

Aile içinde kadına gösterilen saygıyı gören çocuk, ileride aile sahibi olduğu zaman kendisi de aynı saygıyı gösterecektir. Çünkü ailesinen ne gördüyse onu yapacaktır. Aile içinde tutarlı olan her davranış, çocuğun davranışlarının tutarlı olmasına vesile olacaktır. Kadının eğitim düzeyi yüksek ailelerde çocuklar somut kavramların yanında soyut kavramları öğrenme imkanına sahip bulunmaktadır. Basit kelimelerle düşünmek ve konuşmak yerine, soyut olaylarla ilgilenmek ve düşünmek kolaylaşacaktır. Bu durum çocuğun zihni gelişmesine yardımcı olacaktır.

Bütün bu etkilerde en büyük sorumluluk kadının omuzlarındadır. Çocukla en çok zamanı geçiren annedir. Konuşması, davranışı, kültürüyle, bilgisiyle çocuğun önünde verici durumdadır. Bundan dolayı kadın çok iyi eğitilmiş olmak durumundadır. Bu takdirde hem

geleceğin güvencesi olan fertler iyi eğitilmiş olacaklar, hem de kadın toplum ve aile içinde olması gereken konumda olacaktır.

Daha çok, okutulmalarına izin verilmeyen kızlarımızı eğitim alanına çekip, onları eğitmeye çalışmalıyız ki, kuracakları ailelerinde çocuklarını iyi yetiştirensinler ve ülke kalkınmasına destek olsunlar.

Bunu gerçekleştirdiğimiz zaman, toplum olarak, gerçek anlamda bir kültürel gelişim içine girmiş olacağız.

Bu aşamada şunu belirtmeden geçemeyiz: Anadolu'muzda öyle saygıdeğer kadınlarımız bulunmaktadır ki eli öpülesi, baş üstünde taşınması gereken. Bu kadınlarımızın çoğunun tahsili bulunmamaktadır. Ama duyguları, hisleri, mantıkları ile okumuş insanların başarabilecekleri işleri becerebilmektedirler. Bu işleri okuma-yazmaları olmadan başarabilen kadınlara, okuma imkanı tanınsa, daha becerikli ve faydalı olacakları aşikârdır. Hem kültür düzeyimiz artacak, hem de çocuklar iyi bir şekilde yetişmiş olacak, ülke kalkınması sağlam temellere oturmuş olacaktır.

V- NETİCE

Buraya kadar anlattıklarımızın hepsini toparlayacak olursak, çıkardığımız sonuçların ışığı altında şunları ortaya koymaya çalışacağız:

A- Eğitimin Önemi Belirlenmelidir.

Bugün eğitim, toplumsal değişme açısından bağımsızlık, ulaşım, sanayi ve öteki ekonomik alanlara göre daha kârlı bir yatırım alanı olarak görülmektedir. Yeterli sayı ve nitelikte insangücü yetiştirmeden hiçbir kesimin etkili olarak amaca ulaştırılması düşünülemez. Çünkü eğitim:

1- Kişileri, yeni icad ve keşifleri daha kolay eder hale getirir,

2- İşgücü için gerekli potansiyeli sağlar, makineleşmeyi geliştirir,

3- Üretim tekniklerinin avantajlı bir biçimde birleştirilmesini sağlar,

4- Yeni teknik buluşların gecikmeden uygulanmasını sağlar,

5- Hem ülke içinde, hem de uluslar arası alanda, işgücü ve girişim yeteneği hareketliliğini geliştirmekte etkili olur,

6- Teknik, ekonomik ve siyasal kararlar verme durumunda olan sorumlulara, gerekli bilgi ve beceriyi kazandırarak, onların tehlikeli ve yanlış kararlar vermesini önler,

7- Boş zamanların daha iyi değerlendirilmesini sağlar,

8- Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar,

9- Değişik görüşlere karşı hoşgörü kazandırır,

10- Ekonomik ve toplumsal gelişmeyi dengeler. Öyleyse eğitim, hem bireyler olarak yüksek bir yaşama düzeyi elde etmemizin başlıca yolu, hem toplum olarak gelişme ve ilerlemenin, ileri ülkeler arasında yer olmanın başlıca yoludur. Hem de ülkede demokratik bir siyasal ve toplumsal yaşamı gerçekleştirmenin temel bir yoludur. (54)

Eğitim, günümüz şartlarında hiç kimsenin önemsemeyeceği bir konu olmaktan çıkmış, hayati bir önem kazanmıştır. Teknik alandaki ilerlemeler bilgiyi şart koşturmuştur. En az lise düzeyinde bilgi sahibi olunmalıdır, hatta günümüzde bu düzey bile yetersiz sayılmaktadır. Eğitimde teknikle-genel kültür birleştirilme durumuna gelmiştir. Tümüyle teknik bir eğitim verilemeyeceği gibi, tümüyle genel kültüre dayalı bir eğitim de verilemez.

Birey veya toplum olarak ilerlemek istediğimiz zaman eğitim konusunda bu iki durumu dengelemek zorundayız. Eğitimde yönlendirmeyi teknik ve sosyal dengeyi sağlayacak şekilde yapmak durumundayız.

Eğitim yatırımlarında, çağın beklentilerini, ülke beklentileri ve kaynakları arasındaki dengeyi kurarak gerçekleştirmek yoluna gidilmelidir. Gelişimini tamamlamış, her türlü alt yapı sorununu halletmiş ülkeler yapıyorlar diye son icatlar veya kanunları ithal etmek olumlu bir hareket değildir. Önce kendi alt yapımızı tamamlamalıyız ki, bu da ülke kaynaklarına bağlı bir durumdur. Ondan sonra en çok imkanları değerlendirme yoluna gidilmelidir.

Eğitim yatırımları da, verimli sahalara yapılan fizik sermaye yatırımlar ile bir arada yürümedikçe

(54) Yahya Kemal Kaya; Eğitim Yöntemi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, 3. Basım, Ankara, 1986, sh. 6-7.

iktisadi gelişme ve devamlı büyüme olmaz. O yüzden, beşeri kaynaklarını geliştirmemiş olan ülkeler, tabii kaynaklarını işletmek ve geliştirmek için, yabancı memleketlerden hem maddi, hem de beşeri sermaye (vasıflı insan) ithal etmek zorunda kalırlar... Herşeye rağmen , insan kaynaklarının seferber edilip, yetiştirilmesi, modernleşme ve büyümenin ilk şartıdır. (55)

Bütün bunları gözönünde bulundurarak, en azından bundan sonra alt yapılardan başlayarak daha bilinçli olarak eğitime yönelmeye başlanılır.

B- Öğretmen Yetiştirme Konusuna Önem Verilmelidir.

Bu konuyla ilgili olarak ilk önce XII. Milli Eğitim Şûrası'ndaki raporu ele almaya çalışalım. Bu raporda belirtilenler şöyledir:

"Çağımızda hızla gelişen bilim ve teknolojinin fert ve toplum hayatını büyük ölçüde etkilediği, sosyal kurumların yapı ve fonksiyonlarını değiştirdiği bilinen bir gerçektir. Bu değişmelere paralel olarak eğitim kurumlarında da değişmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden, eğitim kurumlarını değişen ve gelişen sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik şartlara ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde hazırlamak gerekmektedir. Eğitim kurumlarının en önemli unsuru ise öğretmenlerdir. Mevcut değişme ve gelişmeler, elbette, öğretmenin rolündeki beknletileri de etkilemiştir.

Toplumun mimarları olan öğretmenlerin, halem mesleki bilgi ve becerilerinin, çağın ihtiyaçlarına cevap verecek seviyede olduğu söylenemez. Oysa yurdumuzun kalkınması ve milletimizin refah ve saadeti, öğretmenlerin iyi yetiştirilmesine ve görevlerini en iyi şekilde

(55) Mehmet Eröz; İktisat Sosyolojisine Başlangıç,

3. Basım, İstanbul, 1982, sh. 376.

yerine getirmelerine bağlıdır. Yani, öğretmenlik mesleği, bir milletin kaderini tayin eden meslektir." (56)

Bu alıntı da gösteriyorki öğretmen, çok önemli bir konuma sahiptir. Öğretmen kadrosunun başarısı eğitimin değerini yükseltir.

Bundan dolayı öğretmenliği "raslantı meslek" konumundan kurtarıp, yetenekli ve gönüllü kişilerin yapacağı değerli bir meslek konumuna yükseltmeliyiz.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelmelerinin tenimi ancak, bu mesleğin bazı şartlarını iyileştirmekle mümkün olabilir.

Öğretmen adayları eğitim sırasında, bilgi ve genel kültür konusunda tam anlamıyla donatılmalılardır. Kendi kültürünü tanımayan, bilmeyen öğretmen mesleki bilgi konusunda ne kadar başarılı olursa olsun, kendi temelini bilmediği için bazı konular havada kalmaya mahkumdur. Çünkü eğitim, toplumun kültürel özelliklerine göre düzenlenen bir hadisedir. Toplum, geçmişini bildiği müddetçe ileriye hamle yapılabilir. Eğitimini tamamlayıp, icraata başlayan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların da çözülmesi gerekir ki, meslek cazip hale gelmiş olsun. Şûra raporunda bu konuda şunlar belirtilmiştir:

"1- Maaşların mesleğin haysiyetine uygun seviyeye getirilmelidir.

2- Öğretmen adaylarının, ortaokuldan sonra mesleğe konsantre olarak (öğretmenlik formasyon ve ruhunu kazanarak) yatılı tahsil yapmaları sağlanmalıdır.

3- Öğretmenler için "meskene kavuşturma projesi" başlatılmalıdır.

4-Özellikle mahrumiyet bölgelerinde lojman temin edilmeli, lojmanda oturmayanlar için kira bedeli verilmelidir.

5- Dinlenme tesisleri ve öğretmen evleri konusuna ciddiyetle eğilinmelidir.

(56) XII. Milli Eğitim Şûrası 18-22 Temmuz 1988, Ankara,

Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1989, sh. 289.

6- Kariyer düzeni ve rekabet sistemi içinde , çalışkan ve başarılı öğretmenler, ünvan, maaş, üst göreve getirme ve benzeri yollarla değerlendirilmeli ve mükâfatlandırılmalıdır.

7- Mesleki gelişmelerden haberdar etmek üzere, öğretmenler mesleki yayınlarla desteklenmelidir." (57)

Belirttiğimiz belli başlı konulara öncelik verildiği takdirde öğretmenlik cazip hale getirilmiş olabilir. Bu meslek hem maddi hem manevi açıdan desteklendiği müddetçe yükselebilir. Yukarıda belirtilen konular yerine getirildiği zaman, zaten bu mesleğe ve bu mesleği icra edenlere önem verildiği görülür. Bu durum öğretmenleri maddi açıdan rahatlatacağı gibi, ruhen de huzura kavuşturacaktır. Ancak rahat insan, beyin olarak yaratıcı durumda olabilir.

Bütün bu konular yerine getirildiğinde, ülkemizin en uzak yerlerinde dahi eğitim başarılı olabilecektir. Hem de verilen imkanları gören yöre halkının okutmadığı kızlarını bu mesleğe yönlendirme ihtimali de doğabilir.

Öğretmenlik mesleği kendine has özelliği olan kutsal bir meslektir. Sadece kişinin kazanç kapısı olarak değil, kişinin gönülgücü ile tercih edeceği bir meslek olarak düşünülmektedir. Bu amaca ulaşmak için kabiliyetli öğrencileri öğretmenliğe çekecek bir sistem oluşturulmalıdır. (58)

C- Milli Eğitim Politikası Oturmuş Hale Getirilmelidir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, milli eğitim konusu, hükümet politikası olmaktan çıkarılıp, dev-

(57) XII. Milli Eğitim Şûrası 18-22 Temmuz 1988 Ankara, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1989, sh. 295,296.

(58) A.g.e., sh. 296-297.

let politikası haline getirilmelidir. Her hükümet döneminde yapılan değişikliklerle çağımızın eğitim düzenini yakalamak mümkün değildir. Uygulanan politikalar yüzünden eğitimimiz yetersiz kalmaktadır. Çünkü ülke beklentileri dikkate alınmamaktadır.

Eğitim düzenimizin yetersizlikleri arasında; tarım eğitiminin ihmal edilişi, mesleki ve teknik alanlarailginin zayıflığı, otoriter öğretim programları, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini hiçe sayan kurallar, çeşitli eğitim düzeyleri arasında eşgüdüm (koordinasyon) eksikliği ve toplumun sorunlarına gerçekçi çözümler bulmaktan çok ezbere dayanma göze çarpmaktadır. (59)

Milli Eğitim stratejisini yürütmemize yarayabilecek tedbirlerden hiçbiri sadece eğitim açısından düşünülebilecek nitelikte değildir. Ekonomik büyümenin ve sosyal gelişmenin temelinde bütüncü görüşten kaynaklanan bir plan stratejisi yatar. Bu demektir ki, milli ekonominin ve milli kültürün imkanlarını değerlendirmeyen bir eğitim sektörüne yapılan yatırımlar faydadan ziyade zarar sağlamak üzere israf edilmiş olacaktır. (60)

Eğitim planlaması ve teknikleri konusunda bütün ülkelerde ve şartlarda uygulanabilecek ayrıntılı kuralların konması, pratikte imkansız ve ayrıca gereksizdir. Ancak bu konuda belirli esaslar saptanabilir.

1958 yılında Amerika Ülkeleri arasında yapılan bir seminerde eğitim planlaması şu şekilde tanımlanmıştır. "Eğitim planlaması, kişilere belirli amaçları ve iyi tanımlanmış devreleri olan uygun bir eğitim vermek ve herkese kabiliyetlerini geliştirme imkanı tanıyarak ülkenin toplumsal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına en etkililikatıda bulunmasını sağlamak amacıyla gerek özel gerek

(59) Yahya Kemal Kaya; Eğitim Yöntemi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, 3. Basım, Ankara, 1986, sh. 15.

(60) Amiran Kurtkan Bilgiseven; "Milli Eğitim Stratejimiz Nasıl Olmalıdır?", Türk Dünyası Araştırmaları, s.41, Nisan 1986, İstanbul, sh. 113-114.

se kamu faaliyetlerine halkın da katılımı ve desteğiyle sosyal araştırma metodları, eğitim, idarecilik, iktisat, finansman ilkeleri ve tekniklerinin uygulanması ve koordinasyonunu içine alan sürekli ve sistematik bir süreçtir."

Eğitim devletin sorumluluğu altındadır. Uzun vadeli eğitim programlarında bundan dolayı, eğitimin ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasındaki yeri ile, ülkenin eğitimle ilgili ihtiyaçlarının karşılanmasında eğitim hizmetlerinin nitelik ve nicelik yönünden yeterliliği dikkate alınmalıdır. (61)

Uzun ve kısa vadeli yatırımlar yapılırken milli eğitim dahil bütün kurumlar birbirleriyle bağlantılı çalışmalı ve ilişki halinde bulunmalıdırlar.

Ülkemizde doğu ve batı arasında farklılık bulunmamaktadır. Bu ayrılık her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da kendini göstermektedir. Ülkemizde tam anlamıyla bir kalkınma gerçekleştirmek isteniyorsa önce bölgeler arası dengesizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu, ekonomik yatırımlarla eğitim yatırımlarının birlikte gerçekleşmesiyle mümkündür. Bu konuyla ilgili olarak Prof. Bilgiseven'in görüşlerine kulak verelim:

"Kalkınmada öncelikli yörelerin öğrencilerine vereceğimiz teknik ve mesleki eğitim dersleri, bu yörelerde büyük sanayi sektörü gelişinceye kadar daha ziyade küçük sanayiye yönelik olacaktır. Zamanla bölgenin büyük sanayi işletmelerinin sayısı arttıkça, seçimsiz ders programlarında değişiklikler yapılması gerekecek, büyük sanayiye has teknik bilgileri veren dersler ağırlık kazanabilecektir.

Ekonomik imkanlarımız elit olmaya yeterli kabiliyeti bulunmayan herhangi bir öğrenciye sırf kendi isteği üzerine yüksek tahsil yaptırmaya elverişli değildir. Buna rağmen bugünkü eğitim sistemimizde elit eğitime yönlendirildiği zannedilen Anadolu Liseleri'nin sayısı

(61) Elements of Educational Planning Unesco 1963,
(çev: Muzaffer Say), DPT Bülteni, Temmuz 1970,
s.3, sh. 35.

günden güne artmakta, fakat bu liselerde kaliteli eğitim yapılmamaktadır. Aslında bu liselerde yapılan eğitim gerçek elit eğitimi değildir,

Programların ve eğitim akdrosunun yetersizliğinden başka, bu okullara alınan öğrencilerin bütün bölgelerden adil bir şekilde seçilmiş olmaması da milli kabiliyet varlığımızın en üstün seviyesinin bu okullarda temsil edilemediğini göstermektedir. Kaldı ki, elit eğitimi verilen öğrencilerin sayısı ve nisbeti çok yüksek tutulduğu takdirde vasat kabiliyetli öğrenciler seviyesine inilmesi de kaçınılmaz bir zaruretler." (62)

Milli eğitim, herkese eşit imkanları okuma fırsatı tanımak zorundadır. Ayrıca teknik ve mesleki eğitime önem verilmeli ki ana insan gücü ihtiyacı karşılanınsın. Bunlar yapılırken özellikle yeteneklerin keşfine büyük önem verilmelidir.

Eğitimin yeterli ve başarılı olabilmesi için, eğitime ayrılacak para miktarının yüksek tutulması gerekmektedir. Devlet eğitim yatırımlarının büyük bir kısmını yüklenmek durumundadır.

Eğitimle kalkınma arasındaki ilişki birbirine sıkıca bağlıdır. Bunun için ülkemiz ihtiyaçları doğrultusunda bir milliği eğitim politikası oluşturmalıyız. Yetenekleri tesbite yönelmeliyiz. Kalkınmaya katkıda bulunmak için yeterli insan gücü yetiştirmeye yönelmeli, eğitim sistemi bu amaçla yeniden gözden geçirilmelidir. Mesleki ve teknik eğitime önem verilmelidir. Özellikle kızlarımızın yetenekleri doğrultusunda öğretmenliğe celbi sağlanmalıdır.

(62) Amiran Kurtkan Bilgiseven; "Milli Eğitim Stratejimiz Nasıl Olmalıdır?" Türk Dünyası Araştırmaları, s. 4 , İstanbul. sh. 117-118.

BİBLİYOGRAFYA

BİLGİSEVEN KURTKAN, Amiran: Türkiye'de Sosyal Çözülme Tehlikeleri, İstanbul, 1990.

BİLGİSEVEN KURTKAN, Amiran: Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, 1982.

BİLGİSEVEN KURTKAN, Amiran: Eğitim Sosyolojisi, TDAV, Genişletilmiş IV. Baskı, İstanbul, 1987.

BİLGİSEVEN KURTKAN, Amiran: Genel Sosyoloji, IV? Baskı, İstanbul, 1986.

BİLGİSEVEN KURTKAN, Amiran: " Milli Eğitim Stratejimiz Nasıl Olmalıdır? " TDA, s. 41, Nisan 1986, İstanbul.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit: Eğitim Düşüncesi Tarihi, Ankara, 1982.

CELKAN, Hikmet Yıldırım: Ziya Gökalp'in Eğitim Sosyolojisi, MEB Yayınları, İstanbul, 1990.

DİE: Türkiye İstatistik Yıllığı 1989.

DİE: Milli Eğitim Yükseköğretim İstatistikleri 1970-74.

DİE: Milli Eğitim İstatistikleri Mesleki ve Teknik Öğretim 1980-81.

DPT Bülteni: Temmuz 1970, s. 3.

DOĞRAMACI- Emel: Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü, Türkiye İş Bankası Yayınları, II? Baskı, Ankara, 1992.

DUMONT, Ren : " Gelişme ve Artan Kıtlık; Kadınların Rolü Ne Olmalı? " (Çev:Nusret Ekin), Sosyal Siyaset Konferansları, 32. ve 33. Kitaplar, İstanbul, 1983.

ERKAL, E. Mustafa: Sosyoloji (Toplumbilimi), İstanbul, 1987.

ERKAL, E. Mustafa: İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri, Ankara, 1990.

ERKAL, E. Mustafa: Sosyal Meselelerimiz Ve Sosyal Değişme, Ankara, 1984.

ERÖZ, Mehmet: İktisat Sosyolojisine Başlangıç, 3. Basım, İstanbul, 1982.

GÜNGÖR, Nevin: Kültür, Eğitim, Dil Üzerine Görüşleri İle Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991.

KAYA, Yahya Kemal: Eğitim Yöntemi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, 3. Basım, Ankara, 1986.

KURNAZ, Şefika: Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923), T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara, 1990.

MARDUN, Yusuf: " Öğretimin Hedeflerini Tesbit Etmek Lazım ", Eğitim, C. 5, s. 49, Mart 1959.

MEB: XII. Milli Eğitim Şûrası Kitabı, ME Basımevi, İstanbul, 1989.

NAİSBİTT John; Patricia Aburdene: Megatrends 2000, (Çev: Erdal Güven), Form Yayınları, İstanbul, 1990.

ÖKSÜZ, Enis: " Ahilik Müessesesinin Sosyal Gelişmedeki Yeri ve Önemi, Sosyoloji Konferansları, 24. Kitap, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1993, sh. 27-44.

ÖZGÜVEN, Ali: " Sosyal Gelişme Ve Sosyal Değişme "; Sosyal Siyaset Konferansları, 32. ve 33. Kitaplar, İstanbul, 1983.

SADIKLAR, Tayyar: Kalkınma Yolunda Japon Örneği ve Türkiye, Ankara, 1971.

TOFFLER, Alvin: Gelecek Korkusu-Şok (Çev: Selami Sargut), Altın Kitaplar Yayınevi, 3. Baskı.

TOZLU, Necmettin: İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma, MEB Yayınları, İstanbul, 1989.

TUNA, Orhun; Nusret Ekin: Otomasyon ve Sosyal Meseleleri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1990.

TURHAN, Mümtaz: Maarifimizin Ana Davaları ve Bazı Hal Çareleri, İstanbul, 1980.

YALÇINTAŞ, Nevzat: " Çocuklarımız ve Yarınki Toplumumuz ", Sosyal Siyaset Konferansları, 30. Kitap, İstanbul,1979.

ZORLUTUNA, Nusret Halide: " Örnek Öğretmen ", Eğitim, Haziran 1956, C. 6, S. 64.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL YAPI SOSYAL DEĞİŞME
BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL 1993

Hazırlayan : Şenay Demirci

Danışman : Prof. Dr. Amiran Kurtkan Bilgiseven

İktisat Sosyolojisi Açısından Eğitim ve Yetenekli Kız Öğrencilerin Öğretmenliğe Yönlendirilmesi.

TEZİN ÖZETİ

Eğitim bütün dünya toplumlarının üzerinde önemle durduğu bir hadisedir. Her toplum kendi kültürel özellikleri ve ekonomik beklentileri doğrultusunda eğitim üzerinde durmaktadır.

Eğitim, iktisadi büyüme ve kültürel gelişme açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitim olmadan kalkınma olayı gerçekleşmemektedir. Çünkü, eğitim direkt olarak insanla uğraşmaktır. Ülke kalkınmasında rol oynayan bütün kurumların dolaylı veya dolaysız eğitimle bağlantıları bulunmaktadır. Bundan dolayı eğitimin ülke insanların hepsine eşit şekilde ulaştırılması sağlanmalıdır.

Ülkemiz açısından ele alacak olursak karşımızunlar çıkmaktadır:

Ülke olarak doğu ve batı yörelerimiz arasında tam bir uyum sağlayamamış durumdayız. Eğitim yatırımları, belli bölgelere dağılmış durumdadır. Eğitimin en önemli elemanı olan öğretmenlik konusuna da gerekli önem verilmemektedir.

Öğretmenlik mesleği tamamen rastlantı sonucu tercih edilmektedir. Bu eğitim sistemimizin çarpıklığından kaynaklanmaktadır.

Öğrenciler statü ve para getiren mesleklere yönelmekte, öğretmenlik mesleği daha az yetenekli ve vasat zekalı öğrencilerin özellikle de erkeklerin tercih ettiği meslek durumuna gelmektedir.

Kalkınmanın gerçekleşmesi için özellikle ülkemiz için geçerli olan bir durum olan bu görüntüden kurtarılmalıdır. Öğretmenlik mesleğine daha zeki ve yetenekli öğrenciler yönlendirilmelidir.

Yine ülkemize has özelliklerden biri olan ve özellikle doğu bölgelerinde ve köylerimizde uygulanan bir durumun ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu kızların okutulmaması ve evde kalmaya zorlanmaları konusudur. Böylelikle yetenek ve zeka depoları harcanmakta, milli ekonomi zarara uğratılmaktadır. Bu kızlarımızın eğitime yönlendirilip, kadın doğasına en uygun meslek olan öğretmenliği seçmeleri teşvik edilmelidir.

Geleceğin fertlerini özellikle ülke ekonomisine yardımcı olacak fertleri yetiştirenler kadınlar olduğuna göre, eğitim en çok kadınlarımız için gerekli olmaktadır.

Şahsiyetin geliştirilmesi, kültürün yozlaştırılmamış şekliyle aktarımının sağlanması ve yeteneklerin seçimi iyi yetiştirilmiş öğretmen kadrosuyla gerçekleştirilmeli. Bunu en iyi yapacak olan kadınların eğitimine önem vermek zorunludur.

Öğretmenlik mesleğinin rastlantı olmaktan kurtarılması için milli eğitim sisteminde köklü değişiklikler

yapmak durumundayız. Milli eğitimi hükümet politikası olmaktan kurtarıp, milli politika haline dönüştürmemiz gerekmektedir. Bunu yapmak için de eğitim yatırımlarına ayrılacak payın arttırılması gerekmektedir. Eğitim yatırımlarının uzun vadeli ve toplumun beklentileri ile kaynaklarına cevap verecek şekilde yapılması gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi için, öğretmenlerin maddi ve manevi açıdan doyurulması gerekmektedir.

Evde oturmaya zorlanan kızların bu mesleğe yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmelerine önem verilmelidir. Eğitim yetenekli insanların elinde olduğu müddetçe kalkınmadan ve kültürel gelişmeden söz edebiliriz.

